

Diplomuddannelserne

Fleksibilitet og gennemsigtighed

Evalueringsrapport

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Diplomuddannelserne

©2007 Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

Danmarks Evalueringsinstitut sætter komma
efter Dansk Sprognævn's anbefalinger

Bestilles hos:

Alle boghandlere eller på EVA's hjemmeside
www.eva.dk

40,- kr. inkl. moms

ISBN 978-87-7958-420-4

Foto: kühnel design a:s

Indhold

Forord	5
1 Resume	7
2 Indledning	11
2.1 Baggrund	11
2.2 Formål	12
2.3 Evalueringsgruppe og projektgruppe	12
2.4 Uddannelsesområder og institutioner	13
2.5 Dokumentation og metode	15
2.6 anbefalinger og opfølgning	18
2.7 Rapportens opbygning	19
3 Introduktion til diplomuddannelserne	21
3.1 Diplomuddannelsens struktur	22
3.2 Brugen af diplomuddannelser	23
4 Diplomuddannelsernes rolle i videreuddannelsessystemet	27
4.1 Sammenhæng i VFV-systemet	27
4.2 Ind i eller ud af professionen?	31
5 Det faglige niveau	35
5.1 Det faglige niveau	35
5.2 Modulisering, progression og det faglige niveau	38
5.3 Forskningstilknytning og samspil på tværs af uddannelsesniveauer	42

6	Diplomuddannelsernes tilrettelæggelse	45
6.1	Fleksibel tilrettelæggelse af undervisningen	45
6.2	Vægtning mellem teori og praksis	49
6.3	Realkompetencevurdering	51
7	Udbuddet af diplomuddannelser	55
7.1	Udvikling af nye diplomuddannelser og nye moduler	55
7.2	Udbuddets tilrettelæggelse	59
7.3	Samarbejde om og koordinering af udbuddet	64
7.4	Er fleksibilitet og gennemsigtighed forenelige størrelser?	66
8	Kvalitetsudvikling og tilsyn	71
8.1	Undervisningsministeriets rolle i kvalitetsudviklingen	71
8.2	Censorinstitutionen og eksamen	74
8.3	Intern kvalitetsudvikling af diplomuddannelserne	76
Appendiks		
Appendiks A:	Oversigt over anbefalinger	79
Appendiks B:	Kommissorium	83
Appendiks C:	Evalueringsgruppens medlemmer	89
Appendiks D:	Oversigt over kriterier	91
Rapporter fra EVA		93

Forord

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fremlægger i denne rapport evalueringen af diplomuddannelserne.

Evalueringen undersøger om rammerne for at udbyde diplomuddannelse er hensigtsmæssige, og om diplomuddannelsen som uddannelsestype imødekommer arbejdsmarkedets behov for efter- og videreuddannelse for voksne.

Vi forventer at evalueringens resultater og anbefalinger vil danne grundlag for udbydernes og Undervisningsministeriets fortsatte arbejde med at udvikle og kvalitetssikre diplomuddannelserne for på den måde at være med til at øge gennemslagskraften og fleksibiliteten i uddannelserne.

Evalueringen indgår i EVA's handlingsplan for 2006 og er gennemført i perioden december 2006 til oktober 2007.

Mette Ringsted
Formand for evalueringsgruppen

Agi Csonka
Direktør for EVA

1 Resume

Denne evaluering vurderer diplomuddannelsernes evne til at imødekomme aftagernes og de studerendes behov for erhvervsrettet efter- og videreuddannelse. Evalueringen undersøger diplomuddannelsernes rolle i det samlede videreuddannelsessystem for voksne (VFV-systemet), det faglige niveau og progression, fleksible tilrettelæggelsesformer, tilrettelæggelse af udbuddet og kvalitetsudviklingen af uddannelserne. Samlet set søger evalueringen svar på hvordan man kan skabe fleksible uddannelser og samtidig sikre et gennemsigtigt og overskueligt udbud af diplomuddannelser.

Konklusion

Diplomuddannelserne imødekommer i væsentlig grad aftagernes og de studerendes behov for efter- og videreuddannelse. Det er lykkedes Centrene for Videregående Uddannelse (CVU'erne) at integrere diplomuddannelserne i et komplekst uddannelsessystem som er præget af gentagne institutionelle reformer. Diplomuddannelserne oplever samlet set en stigning i antallet af deltagere og har markeret sig som en væsentlig efter- og videreuddannelsesform for medarbejdere med en mellemlang videregående uddannelse (MVU). Rammerne for diplomuddannelserne skaber dog en række udfordringer.

Evalueringen viser at der ikke er en klar sammenhæng mellem det ordinære uddannelsessystem og VFV-systemet og mellem niveauerne i VFV-systemet, fx mellem diplom- og masterniveauet. Diplomuddannelserne skal opfylde mange behov der spænder fra opgradering af medarbejdere som ikke er professionsbachelor, til uddannelse af medarbejdere i specialistfunktioner. Det kræver en særlig fleksibilitet i systemet som gør det svært at planlægge udbuddet og give det tydelig retning.

Diplomuddannelsernes vidtspændende rolle i VFV-systemet smitter af på uddannelsernes tilrettelæggelse. Fx er det ikke klart hvilken vægtning praksis skal have i diplomuddannelserne. Undervisningen tager i høj grad udgangspunkt i praksis, men det skyldes den enkelte underviseres initiativer og ikke at praksis er forankret i uddannelsernes målbeskrivelser. Det gør det vanskeligt at

formidle tankesættet bag diplomuddannelserne til censorer, aftagere og studerende. Det gælder fx forståelsen af progression.

De studerende har vanskeligt ved at gennemskue udbuddet og mulighederne i diplomuddannelsessystemet. Det hænger sammen med at der ikke er overensstemmelse mellem de moduler der formelt eksisterer i studieordningerne, og de moduler der reelt udbydes. Mange moduler oprettes desuden ikke fordi der mangler tilslutning.

Nye diplomuddannelser bliver til i et komplekst system af interessenter og beslutningstagere. Det kan gøre det svært at gennemskue hvem der har ansvaret for koordineringen og den faglige godkendelse. Særligt er det uklart hvilke kriterier der anvendes i tildelingen af udbudsret. Nogle CVU'er mener at Undervisningsministeriet spiller en tilbagetrukket rolle i forhold til diplomuddannelserne og monitoreringen af området. De savner særligt at ministeriet udarbejder nøgletal og sætter effektundersøgelser i gang som kan være med til at dokumentere brugen og værdien af diplomuddannelserne.

Også de økonomiske rammer for diplomuddannelserne skaber udfordringer. For det første harmonerer reglerne for Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) dårligt med fleksible uddannelser. For det andet giver moduleringen af diplomuddannelserne en række administrative udgifter til blandt andet koordinering, vejledning, indskrivning og indkrævning af deltagergebyr som er anderledes end på grunduddannelserne. Udgifterne til eksamen er især en stor byrde. CVU'erne vurderer at 30 % af indkomstgrundlaget for diplomuddannelserne bruges til eksamen, mens det udgør 15-20 % på grunduddannelserne.

Vigtigste anbefalinger

Gør samspillet mellem det ordinære og det parallelle kompetencesystem tydeligere

Det er en politisk målsætning at der ikke er blindgyder i overgangen mellem det ordinære uddannelsessystem og VFV-systemet. Bredden i VFV-systemet er afgørende for fleksibiliteten, men det er vigtigt at udbyderne fremover afdækker vertikal og horisontal sammenhæng når de udvikler nye uddannelser. Desuden bør Undervisningsministeriet og udbyderne i fællesskab tydeliggøre forskellen på niveauet for henholdsvis en master- og en diplomuddannelse ved at udarbejde beskrivelser af mål for læringsudbytte på diplomuddannelserne på baggrund af kvalifikationsrammen. Endelig er der et særligt behov for at universiteterne anerkender diplomuddannelserne som adgangsgivende til masteruddannelserne og relevante kandidatuddannelser for at fremme samspillet mellem det ordinære og det parallelle kompetencesystem.

Anerkend uddannelsens fleksibilitet

Fleksibilitet er altafgørende for at diplomuddannelserne kan imødekomme de mange forskelligartede behov for efter- og videreuddannelse. Derfor har det også været en grundlæggende forudsætning for evalueringsgruppens arbejde at anbefalingerne ikke begrænser fleksibiliteten, men derimod øger mulighederne for at udøve den. Der er behov for at både udbydere, censorer og andre aktører i diplomuddannelsessystemet anerkender den fleksible uddannelses særlige kendetegn. Udbyderne bør derfor i højere grad bruge e-læring og andre fleksible tilrettelæggelsesformer, sørge for at faget videnskabsteori integreres i de faglige moduler, og udbyde introforløb for de studerende der ønsker at forbedre deres forudsætninger for at deltage i undervisningen på diplomuddannelserne.

Ryd op i udbuddet, og øg gennemsigtigheden

Gennemsigtighed er altafgørende i et markedsstyret uddannelsessystem. Derfor bør Undervisningsministeriet gøre systemet mere overskueligt og sanere udbuddet. Det bør ske i form af en systematisk gennemgang af studieordningerne baseret på blandt andet optagelsestal. Desuden bør antallet af moduler i diplomuddannelserne reduceres, fx fra seks til fire. Det vil give mulighed for at integrere faget videnskabsteori i modulerne og give de studerende tid til at fordybe sig i samspillet mellem teori og praksis. Et tredje væsentligt tiltag til at fremme gennemsigtigheden er at Undervisningsministeriet gør diplomuddannelserne til en del af en ny udbudsportal som samler alle udbud og beskrivelser af diplomuddannelserne og gør det nemt for aftagere og studerende at danne sig et overblik over hvad der udbydes hvornår. I det hele taget er der behov for at styrke den nationale synliggørelse af og vejledning om diplomuddannelserne. I den sammenhæng ville det lette vejledningsindsatsen hvis området var reguleret af én rammebekendtgørelse for diplomuddannelserne. Samlet set handler det om at øge muligheden for at diplomuddannelserne kan blive efterspørgselsdrevet frem for udbudsdrevet.

Anbefalingernes status

Anbefalinger og vurderinger er foretaget af en evalueringsgruppe der består af eksterne, faglige eksperter på området. Anbefalingerne er udtryk for evalueringsgruppens prioritering i de mange mulige anbefalinger der kan udledes af det omfattende dokumentationsmateriale. Anbefalingerne er rettet mod udbydernes af diplomuddannelserne, Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og skal føre til opfølgning og udvikling på det evaluerede område. EVA har det metodiske og praktiske ansvar for evalueringen.

Rapporten indeholder flere anbefalinger end dem der er anført i dette resume. Anbefalingerne er placeret løbende i rapportens kapitler i umiddelbar sammenhæng med de analyser de knytter sig til. I appendiks A findes desuden en liste over alle rapportens anbefalinger.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Indsatsen på voksen- og efteruddannelsesområdet (VEU-området) er intensiveret i de seneste år. I februar 2006 kom Trepartsudvalgets rapport *Livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet*. Rapporten blev startskuddet til en generel styrkelse af indsatsen på VEU-området. I juni 2007 blev der således indgået forlig om blandt andet tværinstitutionel vejledning og rådgivning for voksne, brug af uddannelsesambassadører og etablering af en voksenvejledningsportal. Ligeledes betød resultatet af trepartsforhandlingerne i juni 2007 at der blev tildelt flere penge til VEU og truffet aftale om lavere kursusbetaling. Det er kendetegnende for satsningen på VEU-området at fokus er på de kortuddannede og ikke så meget på diplomuddannelserne. En del af anbefalingerne i Trepartsudvalgets rapport er dog at uddannelserne udmøntes mere fleksibelt så uddannelserne kan spille bedre sammen med den læring som finder sted på arbejdspladsen, og at udbuddet af diplomuddannelser i højere grad tilpasses arbejdsmarkedets behov for kompetenceudvikling.

EVA har også bidraget til viden om efter- og videreuddannelsessystemet. I foråret 2006 udkom rapporten *CVU'ernes diplomuddannelser* som fokuserer på deltageres vurdering af brugen af diplomuddannelserne, undervisningens tilrettelæggelse og på deltageres udbytte og tilfredshed med diplomuddannelserne. Undersøgelsen viste blandt andet at mange deltagere følger enkelte moduler frem for at tage en hel diplomuddannelse. Derudover viste undersøgelsen at kun forholdsvis få deltagere var blevet opfordret til at starte på en diplomuddannelse af deres arbejdsgiver.

Evalueringen af diplomuddannelserne er således en fortsættelse og udbygning af EVA's undersøgelse af diplomuddannelserne og et bidrag til vidensgrundlaget om efter- og videreuddannelsessystemet og debatten om kvalitetsudvikling af dette område.

2.2 Formål

Evalueringen er en systemevaluering der først og fremmest har til formål at vurdere hvordan og i hvilken grad diplomuddannelserne opfylder de krav som er defineret i VFV-loven. Evalueringen fokuserer med andre ord på om rammerne for at udbyde diplomuddannelse er hensigtsmæssige, og om diplomuddannelsen som uddannelsesstype imødekommer arbejdsmarkedets behov for efter- og videreuddannelse for voksne.

Evalueringen søger derfor svar på følgende spørgsmål:

- Hvad gør udbyderne for at sikre at diplomuddannelserne gennemføres på et niveau der svarer til MVU-niveau?
- Hvad gør udbyderne for at sikre at der er progression i voksen- og efteruddannelsessystemet så diplomuddannelserne bygger oven på en KVVU eller VVVU og kvalificerer til masteruddannelse?
- Hvad gør udbyderne for at sikre at diplomuddannelserne rettes mod deltagernes erhvervs-mæssige behov og inddrager deltagernes erhvervs erfaringer?
- Hvordan tilrettelægges diplomuddannelserne så deltagerne har mulighed for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet?

Dernæst undersøger evalueringen en række faktorer der påvirker diplomuddannelsernes evne til at opfylde kravene i VFV-loven. Det drejer sig om opdelingen af diplomuddannelser i moduler og valg af moduler (modulisering), vilkår for planlægning af udbud og kvalitetsudvikling. Evalueringen vil derfor også søge svar på følgende spørgsmål:

- Hvordan påvirker moduleringen mulighederne for at sikre progression i uddannelserne og uddannelsernes niveau?
- Hvordan møder udbuddet af diplomuddannelser aftagernes behov, og er udbuddet gennem-sigtigt?
- Hvordan fører Undervisningsministeriet tilsyn med diplomuddannelserne, hvordan er vilkårene for eksamen, og hvordan er udbydernes interne kvalitetsudvikling?

Evalueringen identificerer styrker og svagheder ved det nuværende diplomuddannelsessystem og ser på hvordan udbyderne agerer inden for de rammer som loven opstiller. På baggrund af dette giver evalueringen anbefalinger til udvikling af diplomuddannelsessystemet og til hvordan udby-derne bør agere inden for rammerne af diplomuddannelsessystemet.

2.3 Evalueringsgruppe og projektgruppe

EVA har nedsat en ekstern evalueringsgruppe der har ansvaret for rapportens vurderinger og anbefalinger. Evalueringsgruppen er nedsat til lejligheden og består af faglige eksperter som blandt andet har erfaring med planlægning af efter- og videreuddannelse, indsigt i tilsyn med og kvali-

tetsudvikling af efter- og videreuddannelse og viden om efter- og videreuddannelse i nordisk sammenhæng.

Evalueringsgruppens medlemmer er:

- Rektor Mette Ringsted, Tårnby Gymnasium & HF (formand)
- Forhenværende rektor Knud Munksgaard, CVU Sjælland
- Uddannelseschef Marianne Fabrin, Hvidovre Hospital
- Chefkonsulent Hans Jørgen Knudsen, Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse
- Videnskabelig leder Carl Holmberg, Nationalt Centrum for Flexibelt Lærende.

I appendiks C findes en nærmere beskrivelse af de enkelte medlemmers baggrund.

EVA har nedsat en projektgruppe som har det metodiske og praktiske ansvar for evalueringen, og som har skrevet evalueringsrapporten. Projektgruppen består af:

- Evalueringskonsulent Camilla Bjerre Damgård (projektleder)
- Evalueringsmedarbejder Dina Celia Madsen.

2.4 Uddannelsesområder og institutioner

Evalueringen er baseret på en undersøgelse af to uddannelsesområder, henholdsvis de pædagogiske diplomuddannelser inden for området pædagogik, didaktik og social inklusion (PDSI) og de sundhedsfaglige diplomuddannelser (SD). EVA har valgt udelukkende at inddrage PDSI som case i stedet for hele det pædagogiske område ud fra ønsket om at inddrage aftagerkredsen og beskæftige sig med en uddannelsesgruppe som er mere sammenlignelig med SD.

Der er i alt 34 diplomuddannelser inden for det pædagogiske område der alle primært retter sig mod lærere eller pædagoger. Uddannelserne reguleres af bekendtgørelse om de pædagogiske diplomuddannelser (PD). Studieordningen for PD blev revideret i 2006 med henblik på at samle de mange uddannelser i grupper som sigter mod et afgrænset fagligt område. Det resulterede i én fælles studieordning der inddelte diplomuddannelserne i fem indholdsområder: kommunikation, ledelse og organisation; pædagogik, didaktik og social inklusion; humanistiske fag, undervisning og læring; naturvidenskab, fag, undervisning og læring; æstetiske fag, undervisning og læring.

PDSI omfatter ni uddannelsesretninger¹ (diplomuddannelser): almen pædagogik; flerkulturel pædagogik; pædagogisk arbejde; skolestart; socialpsykiatri; socialpædagogik; specialpædagogik;

¹ Der anvendes forskellige begreber på henholdsvis PD og SD. PD taler om indholdsområder og uddannelsesretninger, mens SD taler om diplomuddannelser og studieretninger.

ungdomspædagogik; voksenpædagogik. Hver uddannelsesretning består af en række varierende faglige moduler og en række fællesfaglige moduler hvorfra der kan kombineres. Derudover er der et obligatorisk modul i faget videnskabsteori og et afgangsprøveprojekt.

SD reguleres af bekendtgørelse om sundhedsfaglige diplomuddannelser. SD består af i alt tre diplomuddannelser: sundhedsfremme og forebyggelse; sundhedsformidling og klinisk uddannelse; professionspraksis. Sidstnævnte indeholder seks forskellige studieretninger. De tre diplomuddannelser har hver deres studieordning. SD består af et obligatorisk modul som blandt andet indeholder videnskabsteori, fire fagmoduler som kan udvælges fra den enkelte diplomuddannelse eller fra forskellige diplomuddannelser inden for SD, og et afgangsprøveprojekt.

Uddannelsesområderne er valgt ud fra to hensyn. Først og fremmest sikrer de to uddannelsesområder en høj dækningsgrad i evalueringen idet de tilsammen dækker cirka en tredjedel af diplomuddannelserne målt ud fra antallet af studerende. For det andet er der en række forskelle på de to uddannelsesområder der gør dem interessante som kritiske cases i forhold til evalueringens fokus. Det drejer sig om gennemsigtheden i udbuddet og graden af modulisering som netop forventes at have indflydelse på områdernes evne til at leve op til VFV-loven. Det viser tabel 1:

Tabel 1
Uddannelsesområdernes gennemsigthed og grad af modulisering

	SD	PDSI
Gennemsigthed i udbuddet	3 diplomuddannelser	9 diplomuddannelser (uddannelsesretninger)
Moduliseringsgrad	47 moduler	66 moduler

Tabellen viser at der er flere moduler på PDSI end på SD. Derudover er SD et afgrænset område som i alt omfatter tre uddannelser hvoraf den ene diplomuddannelse – diplomuddannelsen i professionspraksis – omfatter seks studieretninger. PDSI derimod er en del af et meget komplekst område idet PD samlet tæller 34 uddannelsesretninger. Det er derfor rimeligt at antage at gennemsigtheden i udbuddet er større på SD end på PDSI, ligesom graden af modulisering er højere på det pædagogiske område end på det sundhedsfaglige.

PDSI og SD er uddannelser som begge udbydes på CVU'erne, og som primært er rettet mod det offentlige arbejdsmarked. På trods af at evalueringen er en systemevaluering som formulerer anbefalinger til hele diplomuddannelsessystemet, retter evalueringen sig derfor særligt mod det offentlige arbejdsmarked og CVU'erne.

Institutionerne

PSDI og SD udbydes både på CVU'er og på fritstående MVU-institutioner. Evalueringen har udelukkende valgt at inddrage CVU'erne ud fra den begrundelse at de fritstående MVU-institutioner vil blive en del af professionshøjskolerne når de bliver oprettet i 2008. I selvevalueringen deltager i alt otte CVU'er:

- PSDI og SD: CVU Sjælland og Jysk CVU
- SD: CVU Syd, CVU Øresund og Sundheds CVU Nordjylland
- PSDI: CVU Vest, CVU Storkøbenhavn og CVU Lillebælt².

Disse institutioner er valgt fordi de har et forholdsvis stort antal diplomuddannelser. Derudover er de valgt på baggrund af ønsket om geografisk spredning og spredning i forhold til om der er tale om rent sundhedsfaglige institutioner (CVU Øresund og Sundheds CVU Nordjylland), rent pædagogiske institutioner (CVU Fyn og CVU Storkøbenhavn) eller blandede institutioner (CVU Sjælland, Jysk CVU, CVU Syd og CVU Vest). To CVU'er deltager inden for både det sundhedsfaglige og det pædagogiske område (Jysk CVU og CVU Sjælland).

2.5 Dokumentation og metode

Evalueringen er gennemført på baggrund af et kommissorium der blev vedtaget af EVA's bestyrelse i december 2006. Kommissoriet gør rede for evalueringens formål, organisering og metode og er at finde i appendiks B.

Evalueringen er kriteriebaseret. Kriterierne tager udgangspunkt i VFV-loven, lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) mv., lov om Centre for Videregående Uddannelser (CVU-loven), den danske kvalifikationsnøgle og de europæiske standarder for kvalitetsudvikling. Kriterierne udtrykker forventninger til hvordan diplomuddannelserne opfylder kravene i lovgrundlaget. Der er med andre ord tale om en fortolkning af hvad der bør kendetegne diplomuddannelsessystemet. Kriterierne er udformet i samarbejde med evalueringsgruppen.

Der er flere grunde til at arbejde med kriterier. Først og fremmest er kriterierne med til at tydeliggøre evalueringens fokus – de er således en operationalisering af det grundlag som evalueringen tager udgangspunkt i. Kriterierne er desuden med til at skabe større åbenhed og gennemsigtighed i evalueringen fordi vurderingsgrundlaget bliver ekspliciteret. I den forbindelse skal det understreges at evalueringens formål er at vurdere *hvordan* diplomuddannelsessystemet opfylder

² CVU Fyn var udvalgt til at deltage i evalueringen. CVU Fyn har siden september 2006 været en del af CVU Lillebælt. CVU Lillebælt har dog valgt at tage udgangspunkt i de diplomuddannelser inden for PSDI som udbydes af det tidligere CVU Fyn.

kriterierne, frem for en absolut vurdering af om de enkelte kriterier er opfyldt eller ej. Kriterierne fremgår af appendiks D.

Evalueringen bygger på en række forskellige former for dokumentation der har til formål at give et bredt og nuanceret billede af diplomuddannelsessystemet. Dokumentationsmaterialet udgør grundlaget for evalueringen og vil blive beskrevet nærmere i det følgende.

Forundersøgelse

I efteråret 2006 gennemførte projektgruppen en forundersøgelse. Forundersøgelsen tog blandt andet udgangspunkt i EVA's videnscenterprojekt *CVU'ernes diplomuddannelser*, Trepartsudvalgets rapport *Livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet*, lovgrundlaget, den danske kvalifikationsnøgle, censorrapporter fra PD og SD og møder med en række nøgleintressenter, herunder CVU-Rektorkollegiet og Undervisningsministeriet. Formålet med forundersøgelsen var primært at kvalificere udarbejdelsen af kommissoriet, men forundersøgelsen indgår endvidere som en selvstændig del af evalueringens dokumentationsmateriale.

Selvevaluering

I februar-marts 2007 udarbejdede hver af de otte deltagende institutioner en selvevalueringsrapport på baggrund af en vejledning fra EVA. Vejledningen tager udgangspunkt i kriterierne og lægger op til besvarelser af faktuel, beskrivende og vurderende karakter.

Selvevalueringsrapporterne er generelt af en meget høj kvalitet og veksler mellem henholdsvis at beskrive og vurdere. Flere CVU'er har dog haft vanskeligt ved at fremskaffe dokumentation af kvantitativ karakter som blev efterspurgt i vejledningen, ligesom der synes at være en vis usikkerhed forbundet med den fremskaffede dokumentation. Dette har besværliggjort sammenligningen af CVU'erne, og der vil derfor flere steder i rapporten blive refereret til spændet i det kvantitative materiale frem for angivelserne af forholdene på de enkelte CVU'er.

Seminar

Evalueringsgruppen og projektgruppen holdt et seminar for de selvevaluerende CVU'er i april 2007. Seminaret blev valgt frem for besøg på institutionerne da der er tale om en systemevaluering som fokuserer på de samlede udfordringer ved diplomuddannelsessystemet. Der er med andre ikke fokus på kvaliteten af de respektive institutioners diplomuddannelser, men på hvordan systemet samlet set påvirker kvaliteten af diplomuddannelserne.

Formålet med seminaret var:

- At perspektivere selvevalueringerne
- At præsentere resultaterne af fokusgruppeundersøgelsen for deltagerne med henblik på at nuancere og sammentænke disse resultater med resultaterne af selvevalueringerne

- At samle institutioner på tværs af fagområder til en fælles diskussion om fordele og ulemper ved diplomuddannelsessystemet i et fremadrettet perspektiv.

I seminaret deltog ledelse, faggruppeansvarlige, vejledere, undervisere og studerende fra de selv-evaluerende CVU'er. Der blev holdt to sessioner med gruppeinterview som blev styret af et medlem fra evalueringsgruppen og et medlem fra projektgruppen. Desuden arbejdede grupperne med at udarbejde forslag til forbedring af diplomuddannelsessystemet.

Redegørelse fra Undervisningsministeriet

Undervisningsministeriet har udarbejdet en redegørelse der beskriver dets tilsynsrolle og fastlægger udbuddet af og rammerne for diplomuddannelserne. I den forbindelse blev ministeriet bedt om at henvise til undersøgelser og nøgletal med relevans for diplomuddannelserne, men det var ikke muligt da ministeriet ikke er i besiddelse af kvantitative data om diplomuddannelserne. Ministeriet har udelukkende foretaget opgørelser over det samlede antal fuldførte studenterårsværk.

Fokusgruppeundersøgelse

Konsulentfirmaet NIRAS Konsulenterne gennemførte i samarbejde med EVA en fokusgruppeundersøgelse blandt tre informantgrupper:

- Aftagere fra henholdsvis sundhedsområdet og det pædagogiske område
- Censorkorpset for henholdsvis sundhedsområdet og det pædagogiske område
- Dimittender fra henholdsvis sundhedsområdet og det pædagogiske område.

Fokusgruppeundersøgelsen er valgt ud fra ønsket om at afdække forskellige mønstre i aftagernes vurderinger af diplomuddannelserne. Desuden antog EVA at det var vanskeligt at iværksætte en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse blandt aftagere med forholdsvis begrænset viden om diplomuddannelsessystemet. Særligt fordi der var et ønske om at inddrage *potentielle* aftagere. En kvantitativ undersøgelse viser kun i overfladisk form og begrænset omfang aftagernes vurderinger og overvejelser. Det er med andre ord vanskeligt at afdække manglende viden i et spørgeskema. Desuden ville det være meget ressourcekrævende at identificere aftagergruppen og efterfølgende opnå en tilfredsstillende svarprocent. NIRAS Konsulenternes vanskeligheder med at rekruttere særligt aftagere understøtter denne antagelse.

Hovedresultaterne af fokusundersøgelsen indgår i denne rapport. Selve undersøgelserne findes i selvstændige bilag på EVA's hjemmeside, www.eva.dk, hvor man også kan læse mere om den praktiske gennemførelse af fokusgruppeundersøgelsen, rekrutteringen mv.

Individuelle interview med repræsentanter fra de fagpolitiske organisationer

Ud over fokusgruppeundersøgelsen gennemførte projektgruppen individuelle interview med repræsentanter fra Danske Regioner, Kommunernes Landsforening, Dansk Sygeplejeråd, Forbundet

for Pædagoger og Klubfolk (BUPL) og Danmarks Lærerforening. Formålet med interviewene var at få de fagpolitiske organisationers vurdering af i hvilken grad diplomuddannelserne imødekommer behovet for efter- og videreuddannelse inden for deres område, og hvilke styrker og svagheder der er ved det nuværende diplomuddannelsessystem i forhold til blandt andet gennemsnitlighed, fleksibilitet og modulisering.

CVU'ernes diplomuddannelser

Evalueringen inddrager de undersøgelser som blev gennemført i forbindelse med videnscenterprojektet *CVU'ernes diplomuddannelser*. Projektet er baseret på en registerundersøgelse blandt studerende på diplomuddannelserne og en spørgeskemaundersøgelse blandt dimittender.

Brug af dokumentationen

Når rapporten henviser til CVU'ernes vurdering, er der tale om en generel holdning, og der skelnes ikke mellem resultaterne af henholdsvis selvevalueringerne og seminaret. Det vil fremgå når der er tale om forskel på det pædagogiske område og sundhedsområdet, ligesom det vil fremgå om der er tale om et enkelt CVU eller få CVU'er. Det vil dog ikke fremgå hvilke CVU'er der er tale om. Det skyldes at CVU'erne er udvalgt som kritiske cases i en systemevaluering og ikke i en evaluering af praksis på de enkelte CVU'er.

Når rapporten refererer til holdningen blandt censorer, dimittender og aftagere, er det forstået at der er tale om de deltagende censorer, dimittender og aftagere i fokusgruppen. I den udstrækning det er muligt, skelnes der mellem det pædagogiske område og sundhedsområdet. Der skelnes desuden mellem resultaterne af henholdsvis dimittendundersøgelsen og registerundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser*.

Når interviewene med de fagpolitiske organisationer inddrages, skelner rapporten i visse tilfælde mellem aftagerorganisationer (Kommunernes Landsforening og Danske Regioner) og faglige organisationer (Danmarks Lærerforening, Dansk Sygeplejeråd og BUPL). Ellers refereres der til de fagpolitiske organisationer samlet.

2.6 anbefalinger og opfølgning

Alle evalueringsgruppens anbefalinger tager udgangspunkt i flere dokumentationskilder og er derfor placeret i den løbende tekst sammen med den dokumentation der ligger til grund for anbefalingerne. I appendiks A findes en samlet oversigt over rapportens anbefalinger.

Anbefalingerne omhandler diplomuddannelsessystemet og rammerne for dette og ikke de to uddannelsesområder. Det betyder at anbefalingerne er rettet mod henholdsvis Undervisningsministeriet og udbyderne af diplomuddannelserne. Flere af anbefalingerne lægger op til et samarbej-

de mellem Undervisningsministeriet og udbydere hvor ministeriet skal skabe rammerne for den givne handling, og udbydere skal implementere handlingen. Da der er tale om en systemevaluering, vil anbefalingerne have relevans for andre end de selvevaluerende udbydere.

2.7 Rapportens opbygning

Kapitel 3 giver en introduktion til diplomuddannelserne, mens kapitel 4 beskriver VFV-systemet og vurderer sammenhængen i systemet.

Kapitel 5 handler om det faglige niveau på diplomuddannelserne og udfordringerne ved den faglige progression i fleksible uddannelser.

Kapitel 6 ser nærmere på diplomuddannelsernes tilrettelæggelse og fokuserer særligt på brugen af fleksible læringsformer og på hvordan samspillet mellem teori og praksis sikres. I den forbindelse beskriver og vurderer kapitlet også brugen af realkompetencevurderinger.

Kapitel 7 belyser CVU'ernes udbud af diplomuddannelser – herunder deres tilrettelæggelse og koordinering – og CVU'ernes udvikling af nye uddannelser og moduler og vurderer gennemsigtheden i udbuddet.

Kapitel 8 handler om kvalitetsudviklingen af diplomuddannelserne fra centralt hold, blandt andet Undervisningsministeriets tilsyn, taxameterstyringen, eksamen og censorinstitutionen og CVU'ernes interne kvalitetsudvikling af diplomuddannelserne.

Appendiks A giver en samlet oversigt over rapportens anbefalinger. Evalueringens kommissorium findes i appendiks B, og appendiks C giver en nærmere beskrivelse af evalueringsgruppens medlemmer. Appendiks D giver en samlet oversigt over kriterierne.

3 Introduktion til diplomuddannelserne

Formålet med dette kapitel er at give en kort introduktion til diplomuddannelserne. Kapitlet tjener dermed som en præcisering af de rammer som diplomuddannelsen udmøntes inden for. Diplomuddannelserne er etableret med hjemmel i VFV-loven. Derudover fastsættes rammerne af bekendtgørelserne for de enkelte diplomuddannelser eller for visse grupper af diplomuddannelser hvilket fx er tilfældet for PD og SD.

I maj 2007 var der 106 forskellige diplomuddannelser fordelt på 18 overordnede områder (jf. www.vidar.dk). Registerundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* viste at 16.445 personer blev optaget på en diplomuddannelse eller et modul på en diplomuddannelse i perioden 2001-04. Til sammenligning blev der ifølge Danmarks Statistik i samme periode optaget 2.205 personer på en masteruddannelse og 12.022 på en videregående voksenuddannelse (VVU)³. Diplomuddannelserne står altså for en væsentlig del af den videregående erhvervsrettede efter- og videreuddannelse i Danmark.

Diplomuddannelserne udbydes primært på MVU-institutioner, men også på universiteter. Samlet set udbydes 91 af de 106 diplomuddannelser på et CVU eller på en fritstående MVU-institution. Det medfører at professionshøjskolerne fremover vil blive den altdominerende udbyder af diplomuddannelser. Reformen af institutionsstrukturen betyder at diplomuddannelserne er blevet skabt i en tid hvor fusioner og reformer har været dagsordensættende på CVU'erne. Senest er lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser blevet vedtaget i juni 2007. Ligeledes er der indgået aftale om etablering af erhvervsakademier som også har indflydelse på det område

³ Alle tal henviser til antallet af CPR-numre på uddannelserne, dvs. antallet af studerende der har været indskrevet på en uddannelse. Da det ikke er nær så almindeligt forekommende på masteruddannelserne at de studerende følger et enkelt modul som på diplomuddannelserne og VVU, ville forskellen i antallet af studerende på henholdsvis masteruddannelserne og VVUdiplomuddannelserne formentlig være mindre hvis tallene var opgjort på baggrund af gennemførte årsværk frem for CPR-numre.

diplomuddannelserne skal dække. Nogle af de problemer der findes i det nuværende system vil utvivlsomt blive løst i en sådan ny struktur.

3.1 Diplomuddannelsens struktur

For at blive optaget på en diplomuddannelse skal deltagerne have en relevant uddannelse på minimum KVVU-niveau og mindst to års erhvervs erfaring. Diplomuddannelserne udbydes som et heltidsstudium (et år) eller et deltidsstudium (to til tre år). Den studerende skal afslutte diplomuddannelsen inden for en seksårig periode der starter når den studerende indskrives på uddannelsen.

En diplomuddannelse er fastsat til 60 ECTS-point hvilket svarer til arbejdsindsatsen i et helt studieår. En diplomuddannelse omfatter som regel seks moduler hvoraf afgangsprøvet udgør et modul, og de resterende fem moduler kan være obligatoriske eller valgfrie. Alle moduler afsluttes med prøver eller eksamener hvoraf halvdelen skal gennemføres med ekstern censur, og afgangsprøvet bedømmes mundtligt.

Figur 1
Oversigt over forskellige former for diplomuddannelser

Pædagogisk diplomuddannelse i almen pædagogik	Videnskabsteori og pædagogik	Fagmodul (valg mellem fem fagmoduler)	Fagmodul (valg mellem fem fagmoduler)	Valgfag inden for alle pædagogiske diplomuddannelser	Valgfag inden for alle pædagogiske diplomuddannelser	Afgangsprøvet
ECTS-point	9	9	9	9	9	15
Diplomuddannelse i kulturformidling til børn og unge	Fortællingen	Dialog med børn og unge		At skabe med børn	Afgangsprøvet	
ECTS-point	15	15		15	15	
Eksempel på en fleksibel diplomuddannelse	Obligatorisk grundmodul for sundhedsfaglige diplomuddannelser (SD)	Kollegial supervision og vejledning (PD)	Formidling og undervisningspraksis i sundhedssektoren (SD)	Vejledningsmetodik (PD)	Sundhedssektoren som lærested (SD)	Afgangsprøvet
ECTS-point	9	9	9	9	9	15

En diplomuddannelse kan tilrettelægges på to forskellige måder: som et reguleret eller som et fleksibelt forløb. Reglerne for det *regulerede* forløb er fastsat i uddannelsesbekendtgørelsen for den enkelte diplomuddannelse. Antallet af henholdsvis obligatoriske og valgfrie moduler varierer fra uddannelse til uddannelse. Enkelte diplomuddannelser er overvejende opbygget af obligatoriske moduler (fx diplomuddannelsen i kulturformidling til børn og unge), mens flertallet indeholder fire valgfrie moduler hvor den studerende kan vælge mellem et varierende antal udbudte fag, fx diplomuddannelsen i almen pædagogik (jf. figur 1 ovenfor).

I et *fleksibelt* forløb sammensætter den studerende fag fra forskellige diplomuddannelser eller andre uddannelser på tilsvarende niveau. Den studerende skal i samarbejde med en uddannelsesinstitution udarbejde en personlig uddannelsesplan, men kan følge fag og moduler på forskellige uddannelsesinstitutioner. Bekendtgørelsen stiller dog krav om at de valgte fag og moduler ligger inden for afgangsprøvetets fagområde, at uddannelsesplanen indeholder fag svarende til 60 ECTS-point, og at afgangsprøvet gennemføres på den institution der har udarbejdet uddannelsesplanen. Uddannelsesinstitutionerne kan også selv sammensætte fleksible diplomuddannelser på tværs af de eksisterende diplomuddannelser.

3.2 Brugen af diplomuddannelser

Diplomuddannelserne skal imødekomme mange forskellige behov for efter- og videreuddannelse blandt studerende og aftagere. Det medfører at diplomuddannelserne anvendes på mange forskellige måder.

Først og fremmest er der forskel på om diplomuddannelserne tilrettelægges som et heltids- eller deltidsstudium. Et modul kan være tilrettelagt som heltidsstudium og vare seks uger eller som deltidsstudium hvor undervisningen er fordelt over et helt semester, fx med undervisning en gang om ugen.

På SD kan man enten tage enkelte moduler på fuld tid i seks uger, eller man kan følge to deltidsmoduler samtidigt i 12 uger og dermed opnå status som fuldtidsstuderende i en periode. Det er dog undtagelsen at det lader sig gøre under hele uddannelsen. For de studerende der ønsker at tage SD primært som fuldtidsstuderende, er det ofte muligt at tage de tre første moduler på fuld tid i sammenlagt 18 uger, enten ved tre gange seks uger eller ved seks uger og to moduler samtidigt på 12 uger. Det er mere vanskeligt i forhold til udbudstider og længde at placere de to næste valgmoduler og et afgangsprøvet på 15 ECTS på et semester. Oftest vil afgangsmodulet blive taget i det følgende studieår.

På PD derimod tilrettelægges modulerne som hovedregel som deltidsforløb over 18 uger. Der kræves derfor optagelse på tre moduler for at være fuldtidsstuderende. Det betyder at man på PD reelt kan være fuldtidsstuderende i begge semestre og skal til tre eksaminer i samme periode.

De studerende har også mulighed for blot at følge et enkelt modul eller fag fra en diplomuddannelse. Tal fra *CVU'ernes diplomuddannelser* viser at 38 % af respondenterne havde gennemført en hel diplomuddannelse, mens 35 % havde planer om at gøre det. Samtidig angav 25 % af de adspurgte at de ikke havde planer om at gennemføre en hel diplomuddannelse.

Endelig udbydes diplomuddannelserne i stigende grad som *særligt tilrettelagte forløb*, dvs. forløb der tilrettelægges i tæt samarbejde med aftagerne, og som tones efter aftagernes behov. Særligt det pædagogiske område benytter sig af modulforløb som er tilpasset en bestemt målgruppe, fx en kommune som ønsker at sætte fokus på specialpædagogik eller pædagogiske læreplaner. Ligesom ordinære forløb udbydes de særligt tilrettelagte forløb under åben uddannelse.

Fokusgruppeundersøgelsen blandt aftagere og dimittender viser at diplomuddannelserne anvendes forskelligt på de to uddannelsesområder. Aftagere af dimittender fra SD bruger i høj grad diplomuddannelserne som en generel opkvalificering af ansatte uden en professionsbachelor. Derfor er det også af stor betydning for dem at diplomuddannelsernes niveau svarer til et professionsbachelorniveau. Aftagere af dimittender fra SD har endvidere gode muligheder for at give medarbejdere med en hel diplomuddannelse særlige opgaver som inddrager deres erhvervede kompetencer, fx kliniske vejleropgaver eller opgaver inden for kvalitetsudvikling.

Aftagere af dimittender fra PDSI har omvendt ikke tradition for at tildele deres medarbejdere hele diplomuddannelser. PDSI bruges ofte til at give en gruppe medarbejdere undervisning i et enkelt modul som er særligt rettet mod organisationens aktuelle behov, mens ledere på området i højere grad tildeles en hel diplomuddannelse. På det pædagogiske område bruges diplomuddannelserne altså ikke i samme udstrækning som på sundhedsområdet til specifik opkvalificering, fx til pædagogisk konsulent. Aftagerne oplever at gennemførelsen af en hel diplomuddannelse kan resultere i at medarbejderne efterfølgende forlader deres stilling idet aftagerne ofte har svært ved at indfri medarbejdernes forventninger om særlige jobfunktioner eller opgaver i forlængelse af diplomuddannelsen. Altså er stillingsstrukturen på det pædagogiske område ikke på samme måde som på det sundhedsfaglige område i stand til at udnytte specialiseringen inden for professionsområdet.

Økonomiske prioriteringer begrænser ligeledes aftagernes brug af en hel diplomuddannelse på det pædagogiske område idet aftagerne prioriterer at tilbyde flere medarbejdere enkelte moduler frem for at koncentrere indsatsen omkring enkelte medarbejdere. Derfor udbydes moduler på PDSI også oftest som deltidsstudier da mange af de studerende selv betaler deres uddannelse og

derfor ønsker at studere på deltid for at have mulighed for at arbejde ved siden af. Ifølge dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* har 34 % af de studerende på de pædagogiske diplomuddannelser selv betalt mindst halvdelen af deltagerbetalingen. På det pædagogiske område udløser en hel diplomuddannelse et løntillæg. Det betyder at nogle aftagere fravælger at give deres medarbejdere en hel diplomuddannelse da det øger lønomkostningerne. På det sundhedsfaglige område betaler kun 4 % af de studerende halvdelen eller mere af deltagerbetalingen. Her udbydes modulerne oftest som heltidsstudier for medarbejdere i den sekundære sektor (sygehusene), mens der tilrettelægges deltidsstudier for medarbejdere i primærsektoren (hjemmepleje, sundhedsfremme mv.).

Selvom særligt aftagere af dimittender fra SD efterspørger flere fagspecifikke moduler som følge af den samfundsmæssige specialisering, peger aftagere fra begge uddannelsesområder på at diplomuddannelserne kan spille en særlig rolle for tværfaglige uddannelsesforløb. Parallelt med specialiseringen er der behov for at de ansatte betragter praksis ud fra et helhedsperspektiv, fx i forhold til forebyggelse. Flere aftagere peger således på behovet for helhedstænkning på tværs af faggrupper – også inden for uddannelsessystemet.

Vurdering

Diplomuddannelserne skal kunne imødekomme mange forskellige behov: opkvalificering af medarbejdere som ikke har en professionsbachelor, faglig opdatering af medarbejdere i form af et enkelt modul, uddannelse af hele personalegrupper til en specialistfunktion eller kvalificering af medarbejdere til en masteruddannelse (sidstnævnte er en særskilt problemstilling som vil blive behandlet nærmere i kapitel 4). Det stiller særlige krav til diplomuddannelsernes struktur hvor fleksibilitet og evnen til at tilpasse sig skiftende behov er forudsætninger for at kunne imødekomme de mange behov. Derfor er det også afgørende at evalueringens anbefalinger ikke svækker fleksibiliteten, men derimod medvirker til at forbedre rammerne for et fleksibelt efter- og videreuddannelsessystem.

4 Diplomuddannelsernes rolle i videreuddannelsessystemet

Formålet med dette kapitel er at beskrive diplomuddannelsernes rolle i VFV-systemet og vurdere sammenhængen i systemet. Kapitlet vil med andre ord behandle følgende kriterier:

- Diplomuddannelserne er en del af et voksen- og efteruddannelsessystem hvor diplomuddannelserne bygger oven på en KVVU eller VVVU og kvalificerer til masteruddannelse.
- Diplomuddannelserne sigter mod at dimittender skal kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder og andre organisationer og have kompetencer til at gennemføre en masteruddannelse.

4.1 Sammenhæng i VFV-systemet

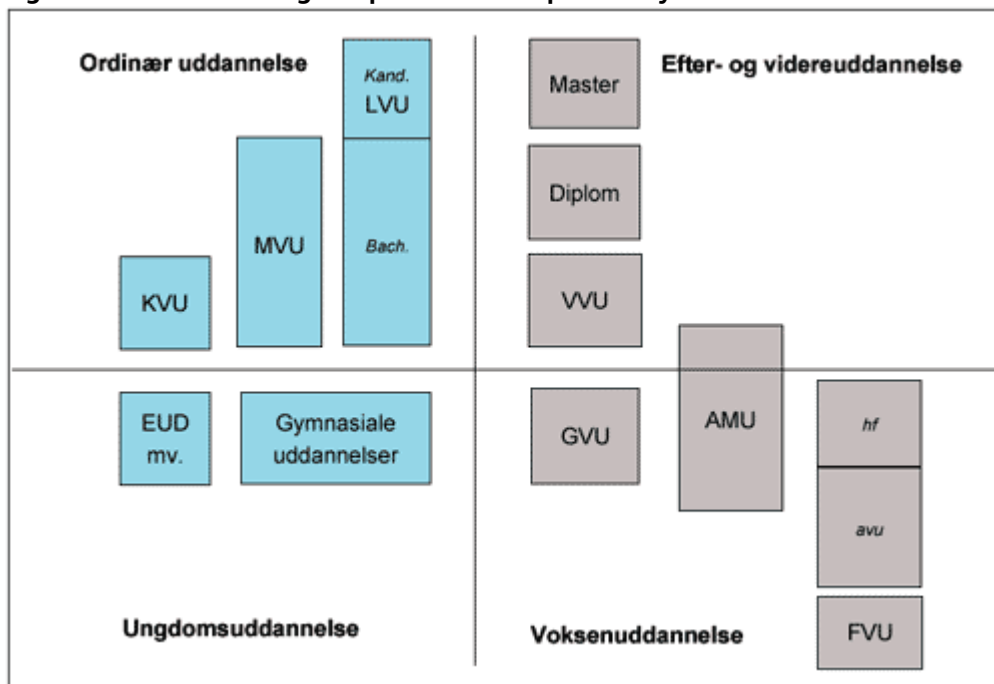
VFV-loven sigter mod at etablere et sammenhængende system for livslang kompetenceudvikling for personer der i forvejen har en studie- eller erhvervskompetencegivende uddannelse. Formålet er dels at skabe en klar kompetencestruktur og sammenhæng i voksnes erhvervsrettede videreuddannelse uden uddannelsesmæssige blindgyder, dels at skabe rammer for livslang kompetenceudvikling med udgangspunkt i voksnes erhvervs- og livserfaring. VFV-systemet indeholder uddannelse på tre niveauer, også kaldet det parallelle kompetencesystem:

- 1 VVVU svarende til niveauet for korte videregående uddannelser (KVVU)
- 2 Diplomuddannelser svarende til niveauet for mellemlange videregående uddannelser (MVU)
- 3 Masteruddannelser svarende til niveauet for lange videregående uddannelser (LVU).

Diplomuddannelsernes centrale placering i VFV-systemet betyder at de skal opfylde flere behov. For det første giver diplomuddannelserne videreuddannelsesmuligheder for voksne med en KVVU som ønsker at bevæge sig op på et højere uddannelsesniveau. For det andet kvalificerer diplomuddannelserne medarbejdere i MVU-sektoren til videreuddannelse i form af en masteruddannelse. Endelig opkvalificerer diplomuddannelserne medarbejdere i MVU-sektoren til at varetage mere

specialiserede opgaver inden for deres eksisterende profession. Diplomuuddannelserne varetager altså både uddannelse i bredden og i højden.

Figur 2: Det ordinære og det parallelle kompetencesystem

Kilde: www.uvm.dk.

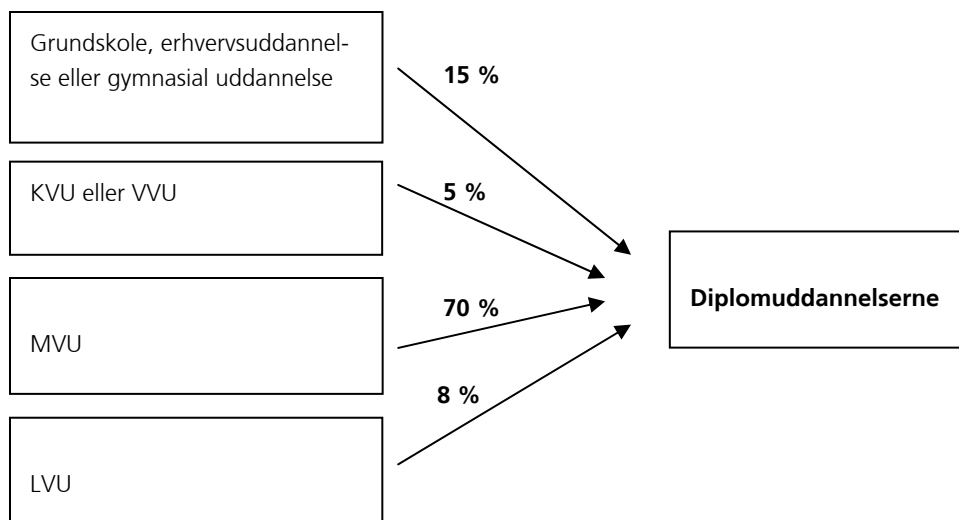
En væsentlig forudsætning for at diplomuddannelserne kan imødekomme de forskelligartede behov, er en gennemsigtig relation mellem det ordinære uddannelsessystem og VFV-systemet og mellem de respektive uddannelsesniveauer i VFV-systemet. Denne gennemsigtighed vil blive vurderet i det følgende.

VVU og diplomuddannelserne

Af selvevalueringerne fremgår det at relationen mellem VVU og diplomuddannelserne kun er relevant for en meget lille gruppe studerende på PDSI og SD. Det stemmer overens med resultaterne af den registerundersøgelse som blev foretaget i forbindelse med projektet *CVU'ernes diplomuddannelser*. Således viser figur 3 på næste side at kun 5 % af de studerende på diplomuddannelsen har en KUV eller VVU. Det betyder at den tiltænkte sammenhæng mellem det parallelle og det ordinære kompetencesystem ikke fungerer. Det skyldes at der ikke er korrespondance mellem KUV/VVU og diplomuddannelserne idet KUV/VVU primært henvender sig til medarbejdere inden

for det tekniske og merkantile område, og diplomuddannelserne primært til medarbejdere inden for det pædagogiske og sundhedsfaglige område. Figur 3 viser at diplomuddannelserne primært benyttes som videreuddannelse i bredden for medarbejdere med en MVU.

Figur 3: De diplomstuderendes uddannelsesmæssige baggrund

Kilde: Registerundersøgelse af diplomstuderende på CVU'erne i 2001-04.

Ifølge CVU'erne er det svært for de få studerende med en VVU at få det optimale ud af deres diplomuddannelse. De forholdsvis få konfrontationstimer på diplomuddannelserne stiller krav til andre studiemæssige kompetencer end på VVU. Studerende med en VVU har med andre ord vanskeligt ved at opfylde kravene om selvstændig læring og teoretisk refleksion på baggrund af egne erfaringer. Arbejdet med den kommende lov om erhvervsrettet videregående uddannelse og dannelsen af henholdsvis professionshøjskolerne og erhvervsakademierne viser at der er politisk ønske om at øge samspillet mellem KVVU og MVU. Ideen med erhvervsakademierne er netop at styrke udviklingen af KVVU og VVU og at etablere et vækstlag som kan fremme udviklingen af tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser.

Diplomuddannelser, masteruddannelser og kandidatuddannelser

Dokumentationsmaterialet viser generelt en uklar sammenhæng mellem diplom- og masteruddannelserne. Interviewene med de fagpolitiske organisationer og fokusgruppeinterviewene med aftagere og dimittender efterlader indtrykket af uklarhed eller manglende viden om den tiltænkte

sammenhæng i VFV-systemet og den egentlige forskel på niveauet for henholdsvis diplom- og masteruddannelserne. Flere CVU'er giver udtryk for at de savner masteruddannelser som er relevante som videreuddannelse for de studerende på diplomuddannelserne. I de tilfælde hvor der findes masteruddannelser, er der dog ofte så store overlap mellem de to uddannelser at værdien af at bygge en masteruddannelse oven på en diplomuddannelse mindskes.

Ifølge CVU'erne kan udbuddet af professionsmasteruddannelsen på de kommende professionshøjskoler være med til at fremme den faglige sammenhæng mellem niveauerne for henholdsvis diplom- og masteruddannelserne og dermed sikre sammenhængen i VFV-systemet. Der er dog også ulemper ved denne model eftersom en professionsmasteruddannelse er med til at cementere paralleliteten i systemet. Det er i modstrid med Bologna-processen og målet om at skabe gennemslagskraft i uddannelsesgraderne på europæisk plan.

Ifølge VFV-loven giver en diplomuddannelse i kombination med relevant erhvervs erfaring adgang til en masteruddannelse. Alligevel bemærker fx SD at det er uklart hvilke masteruddannelser der anerkender diplomuddannelserne på linje med professionsbacheloruddannelserne. Ligeledes ønsker flere studerende at videreudanne sig på en relevant kandidatuddannelse, men oplever her at blive mødt med krav om yderligere supplerende uddannelse før de kan blive optaget. Fx er en PD i psykologi ikke automatisk optagelsesberettiget på kandidatuddannelsen i pædagogisk psykologi. På den måde er der ikke mulighed for at gå fra det parallelle kompetencesystem til det ordinære kompetencesystem.

Flere CVU'er peger dog også på at vejen fra den professionsrettede diplomuddannelse til den forskningsrettede masteruddannelse i praksis kan være lang. Studerende på diplomuddannelserne kommer fra en praksis som er forskellig fra universiteternes kultur og traditioner. Aftagerne fra det pædagogiske område vurderer også at det faglige niveau på masteruddannelserne er for højt for mange af deres medarbejdere, som ikke fagligt er klædt på til at tage en forskningsbaseret uddannelse. Andre CVU'er mener at der er behov for at godskrive moduler fra diplomuddannelser på fagligt overlappende masteruddannelser trods forskellige niveauer. De mener at det faglige overlap mellem diplom- og masteruddannelserne er blevet større i takt med at antallet af diplomstuderende med en professionsbacheloruddannelse stiger. Hvis de studerende kunne få "rabat" på en relevant masteruddannelse, kunne det fremme lysten til videreuddannelse efter en diplomuddannelse.

Tal fra Danmarks Statistik viser at kun 1 % af de optagne på en masteruddannelse har kvalificeret sig gennem en diplomuddannelse. Det skal ses i lyset af at 69 % af de adspurgte dimittender i CVU'ernes *diplomuddannelser* angiver at de i høj eller nogen grad er blevet motiveret til at læse videre – dog ikke nødvendigvis på en masteruddannelse – efter at have taget en hel diplomuddannelse eller dele af en.

4.2 Ind i eller ud af professionen?

Ifølge bekendtgørelserne for PD og SD skal en dimittend både kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder og andre organisationer og have forudsætninger for at gennemføre en masteruddannelse. Diplomuddannelserne uddanner altså både ind i og ud af professionen. Ifølge CVU'erne er der fordele og ulemper ved denne dobbelthed i diplomuddannelsernes sigte.

Flere CVU'er ser diplomuddannelsernes styrke i samspillet mellem muligheden for faglig professionsrettet fordybelse på den ene side og metodologisk kvalificering til yderligere videreuddannelse på den anden. Samtidig er CVU'er og aftagere dog enige om at den professionsrettede fordybelse er og bør være i fokus.

Diplomuddannelsernes dobbelte sigte gør det vanskeligt for aftagerne at gennemskue hvilke kompetencer de studerende får på en diplomuddannelse, og hvordan aftagerne kan udnytte dimittendernes potentialer. På sundhedsområdet oplever CVU'erne fx at lederne i den kliniske praksis ikke forstår at tilbyde de nyuddannede medarbejdere opgaver på rette niveau og udnytte de nye kompetencer. Det bekræftes af dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* hvor 54 % af respondenterne angiver at de slet ikke eller kun i ringe grad har fået nye arbejdsopgaver som følge af at have taget en diplomuddannelse. Resultatet er at de nyuddannede dimittender forholdsvis ofte søger nyt job. Således svarer 19 % af dimittenderne i *CVU'ernes diplomuddannelser* at diplomuddannelsen i nogen eller højere grad har medvirket til at de har fået et nyt job. Der er altså mange dimittender som bogstaveligt talt uddanner sig ud af den kliniske eller pædagogiske praksis.

Aftagernes usikkerhed om dimittendernes kompetencer kan ifølge et af CVU'erne kædes sammen med målene for diplomuddannelserne. Her fremgår det at dimittenden skal "*kunne varetage højt kvalificerede funktioner*". På sundhedsområdet tolkes det fx som at kunne varetage opgaver der ligger uden for den kliniske praksis på et overordnet niveau. Det ville øge gennemskueligheden hvis formålet var at dimittenden fra en diplomuddannelse i stedet skulle kunne varetage opgaver på højt niveau i fx den kliniske praksis eller på det pædagogiske område. I løbet af efteråret 2007 vedtages en ny dansk kvalifikationsramme. Her kommer det formentlig til at fremgå at en diplomdimittend blandt andet "*skal kunne håndtere komplekse og udviklingsorienterede situationer i arbejdssammenhæng og udvikle egen praksis i relation til specialiseringen*" (jf. boksen på næste side). Udarbejdelse af målbeskrivelser i henhold til den danske kvalifikationsramme beskrives nærmere i afsnit 5.1.

Antallet af ansatte i MVU-sektoren med en professionsbacheloruddannelse stiger. Det har øget behovet for at demonstrere værdien af at tage en diplomuddannelse over for aftagerne – og ikke mindst forskellen på niveauet for en diplom- og en masteruddannelse. Ifølge flere af deltagerne på seminaret medfører den manglende viden om indholdet af diplom- og masteruddannelserne

at de studerende lader sig styre af en "snobeffekt" – eller hvad man kunne kalde en uddannelsesmæssig inflation. Ifølge aftagerne stræber flere og flere medarbejdere derfor efter at tage en masteruddannelse frem for en diplomuddannelse. Det kan dog *ikke* bekræftes af tal fra Danmarks Statistik. De viser godt nok en svag stigning i antallet af medarbejdere med en MVU som er begyndt på en masteruddannelse – fra 100 personer i 2002 til 281 personer i 2004 – men i samme periode er der sket en tilsvarende stigning i antallet af medarbejdere med en MVU som er begyndt på en diplomuddannelse.

Ifølge CVU'erne ruster diplomuddannelserne de studerende til kritisk stillingtagen til professionen, mens grunduddannelserne giver de studerende en professionsidentitet. Derudover mener CVU'erne at en diplomuddannelse i højere grad skal markedsføres som en *sti* til mere læring end som en *stige* til at klatre op ad i uddannelsessystemet – en sti hvor niveauet ikke er målet i sig selv, men hvor den professionsrettede fordybelse og praksis er i fokus. Denne synsvinkel har også indflydelse på opfattelsen af progression som vil blive diskuteret i næste kapitel.

Vurdering

Ifølge bemærkningerne til VFV-loven ansues VFV-systemet som en parallel til det ordinære akademiske system. Når VFV-systemet ansues som et hele og i sammenhæng med det ordinære uddannelsessystem, medfører det en række uklarheder. For det første er det uklart hvem der er fødekæde til diplomuddannelsessystemet: Er det dimittender fra en KVU/VU, er det dimittender fra en MVU på vej videre mod en masteruddannelse eller en kandidatuddannelse, eller er det dimittender fra en MVU som bliver i professionen? Denne uklarhed medfører at det er svært at definere en tydelig retning for diplomuddannelserne, ligesom det er vanskeligt for aftagerne at gennemskue hvilke kompetencer dimittenderne har opnået, og hvilke funktioner de kan og bør varetage på arbejdspladsen. På baggrund af dette er det væsentligt at skabe større klarhed om tankegangen bag diplomuddannelsessystemet og forventningerne til dimittenderne. Desuden er Danmark ifølge Bologna-processen forpligtet til at øge gennemsigtigheden i uddannelsesgraderne og sammenhængen mellem dem. Det kan den nye danske kvalifikationsramme hjælpe med til.

Den danske kvalifikationsramme

En kvalifikationsramme er en samlet og systematisk beskrivelse af de forskellige typer af grader som udbydes inden for et givent uddannelsessystem. I en kvalifikationsramme er graderne koblet til de niveauer der findes i uddannelsessystemet, og deres særlige karakteristika er beskrevet. Det kan dreje sig om en række formelle forhold, fx adgangsforudsætningerne, længden af den medgåede studietid og mulighederne for efterfølgende videreuddannelse. Kendetegnende for kvalifikationsrammer er dog at niveauer og grader beskri-

ves ud fra hvilket læringsudbytte den studerende typisk har opnået ved afslutningen af sin uddannelse. Der er altså fokus på den studerendes læring frem for på mere traditionelle emner som pensum, undervisningsformer og medgået tid.

Kvalifikationsrammen fastlægger niveauer og standarder for både eksisterende og nye uddannelser og giver en overordnet beskrivelse af det videregående uddannelsessystem i Danmark. Det er dog først når alle uddannelser og grupper af uddannelser har beskrevet hvad en studerende forventes at vide og kunne ved afslutningen af studiet, at rammens fulde potentiale træder frem.

Danmark har haft en national kvalifikationsramme for den videregående del af uddannelsessystemet siden 2003. I 2007 udkommer en ny dansk kvalifikationsramme. Centralt for den nye danske kvalifikationsramme er at læringsudbyttet ikke længere beskrives som forskellige typer af kompetencer, men gennem brug af begreberne *viden*, *færdigheder* og *kompetencer*. Valget af denne tredeling er primært inspireret af EU-referencerammen for kvalifikationer og livslang læring og Bologna-processen. Formålet med brugen af kvalifikationsrammen er derfor også at øge gennemsigtigheden og skabe eksplicite mål til brug i kvalitetssikring og realkompetencevurderinger.

Kvalifikationsrammen er sendt i høring hos de relevante parter med frist for høringssvar 21. september. Efter høringen forventes den at blive implementeret i dansk lovgivning og at blive indarbejdet i de kommende akkrediteringskriterier.

Kilde: Ny dansk kvalifikationsramme for videregående uddannelse. Referencegruppen om en ny dansk kvalifikationsramme for videregående uddannelser, maj 2007.

For det andet betyder uklarheden i systemet også en potentiel risiko for at de studerende ender i uddannelsesmæssige blindgyder. Det var ellers den situation som det parallelle kompetencesystem skulle afhjælpe. Derfor er der brug for at styrke samspillet mellem de forskellige uddannelsesniveauer – dog uden at skabe u hensigtsmæssige, vandtætte skotter mellem de forskellige niveauer. Fremover bør man være opmærksom på den vertikale og den horisontale sammenhæng i systemet i udviklingen af nye uddannelser – dog bør den professionsrettede fordybelse være diplomuddannelsernes fokus. Samtidig bør motivationen for videreuddannelse øges ved hjælp af forbedrede muligheder for godskrivning af moduler mellem uddannelser med emnemæssig sammenhæng. Endelig synes der behov for at tydeliggøre hvilke former for videreuddannelse diplomuddannelserne kvalificerer til. Det fremgår af kvalifikationsnøglen at en diplomuddannelse skal kvalificere til videreuddannelse på masterniveau, mens det fremgår af bekendtgørelserne for

fx PD og SD at de kvalificerer til videreuddannelse. Dermed opstår der tvivl om hvorvidt en diplomuddannelse også kvalificerer til en kandidatuddannelse og dermed kan bygge bro mellem det parallelle og det ordinære kompetencesystem.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne af diplomuddannelser, Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling samarbejder om i højere grad at afgrænse både det parallelle og det ordinære kompetencesystem og samspillet mellem de to systemer.
 - at udbyderne og Undervisningsministeriet skaber bedre sammenhæng i det parallelle kompetencesystem ved at sørge for at der er både vertikal og horisontal sammenhæng i de nye uddannelser der oprettes. Kravet om vertikal og horisontal sammenhæng bør desuden indgå som et kriterium i de kommende akkrediteringer af nye uddannelser.
 - at Undervisningsministeriet sætter en særskilt undersøgelse i gang af i hvilken udstrækning der er behov for at skabe sammenhæng mellem KVU/VVU og diplomuddannelser med særligt fokus på uddannelser rettet mod det offentlige arbejdsmarked.
 - at udbyderne, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab tydeliggør forskellen i niveau på en master- og en diplomuddannelse. Det bør ske ved at udarbejde beskrivelser af mål for læringsudbyttet på diplomuddannelserne i overensstemmelse med kvalifikationsrammen (jf. uddybende anbefalinger i henholdsvis kapitel 5 og kapitel 6).
 - at udbyderne, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab overvejer mulighederne for at godskrive fagligt overlappende moduler på forskellige uddannelsesniveauer.
 - at Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet sikrer at fagligt relevante diplomuddannelser anerkendes som adgangsgivende til masteruddannelserne. Desuden er det ønskeligt at en relevant diplomuddannelse i kombination med en relevant MVU-uddannelse giver adgang til relevante kandidatuddannelser.
-

5 Det faglige niveau

Ifølge VFV-loven skal diplomuddannelserne gennemføres på et niveau der svarer til et MVU-niveau. Formålet med dette kapitel er således at besvare følgende spørgsmål: Hvordan sikrer udbydere af diplomuddannelser svarer til et MVU-niveau? Hvilke udfordringer er forbundet med dette? Kapitel vil med andre ord belyse følgende kriterier:

- Det samlede system for diplomuddannelser muliggør at uddannelserne gennemføres på et niveau der svarer til en mellemlang videregående uddannelse.
- Det samlede system for diplomuddannelser muliggør faglig progression i uddannelserne i form af sammensætning og prioritering af fag og fagelementer på uddannelsen.
- Diplomuddannelserne foregår i et studiemiljø med forskningstilknytning.
- Diplomuddannelserne er organiseret så der sikres samspil mellem grund-, efter- og videreuddannelse.

5.1 Det faglige niveau

VFV-systemets dobbelte sigte skaber særlige udfordringer for sikringen af MVU-niveauet. Det kommer fx til udtryk i dimittendernes vurdering af det faglige niveau. Nogle dimittender mener at niveauet er for lavt, andre at det er højt, men passende, mens andre igen finder at niveauet er for højt. Det faglige niveau på diplomuddannelserne er således genstand for mange forskelligartede vurderinger.

Blandt CVU'erne er der enighed om at niveauet for diplomuddannelserne svarer til et MVU-niveau. Ifølge dem er der mange grunde til at det faglige niveau er højt. Det skyldes blandt andet undervisernes uddannelsesniveau, at de studerende i langt overvejende grad allerede har en MVU, og at uddannelserne er forskningstilknyttede og udviklingsbaserede. Flere selvevalueringer påpeger også at de studerendes praksiserfaringer fremmer et niveau svarende til det for MVU idet koblingen mellem teori og praksis giver mulighed for indsigt på et højere niveau (jf. afsnit 6.2).

CVU'erne giver dog også udtryk for at der er en række udfordringer forbundet med sikringen af det faglige niveau. Flere CVU'er nævner at det kan være vanskeligt at skabe en fælles forståelse af MVU-niveauet blandt underviserne. Nogle undervisere opfatter de studerendes mestring af det praktiske niveau som den primære målestok i bedømmelsen til eksamen, mens andre lægger vægt på de akademiske færdigheder. Flere CVU'er ser derfor et behov for at der udarbejdes tydeligere målbeskrivelser af uddannelserne for at tydeliggøre over for alle hvad der skaber det faglige niveau på en diplomuddannelse.

Fokusgruppeundersøgelsen viser at censorerne ligeledes savner en præcisering af det faglige niveau i bekendtgørelserne. Ifølge censorerne er en sådan præcisering nødvendig for at forhindre en opdeling af diplomuddannelsessystemet og sikre at niveauet er det samme i hele landet. Censorerne mener også at uklare forventninger til niveauet medfører meget elastiske beståelseskrav fordi det er vanskeligt at sammenligne de studerendes niveau.

Enkelte dimittender efterspørger også en harmonisering af niveauet på tværs af CVU'erne idet de oplever at der er forskellige retningslinjer og krav til niveauet for og indholdet af uddannelserne på de respektive CVU'er.

Vurdering

Dokumentationen peger således på at der er behov for en diskussion om og tydeliggørelse af niveauet for diplomuddannelserne. Det kan blandt andet ske ved at formulere mål for læringsudbyttet og de kompetencer der opnås på en diplomuddannelse med udgangspunkt i den reviderede udgave af den danske kvalifikationsramme. I den forbindelse er det vigtigt at vægtningen mellem praksis og teori fremgår tydeligt. Det behandles nærmere i afsnit 6.2.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet og udbyderne formulerer mål for læringsudbyttet af diplomuddannelserne i bekendtgørelser og studieordninger. Målene bør omfatte både teori, praksis og udviklingsprojekter, og formuleringerne bør tage udgangspunkt i den reviderede udgave af den danske kvalifikationsramme.

De studerendes faglige niveau og akademiske færdigheder

Som nævnt har langt størstedelen af de studerende en MVU når de optages på en diplomuddannelse. Alligevel påpeger næsten alle selvevalueringer at der er stor spredning i de studerendes indgangsforudsætninger. Særligt de studerendes tilgang til skriftlighed varierer meget.

Censorerne peger samstemmende på at mange studerende mangler træning i at skrive akademiske opgaver og anlægge en analytisk tilgang til opgaverne. Det gælder særligt for de studerende som ikke er professionsbachelor. Ifølge censorerne har forskellen i de studerendes studiekompetencer en negativ effekt på det samlede niveau idet undervisningen tilpasses det laveste niveau blandt de studerende. Resultatet bliver derfor ofte at niveauet for diplomuddannelserne fremstår som en reproduktion af professionsbachelorniveauet frem for en egentlig videreuddannelse. Som svar på censorernes kritik kan man hævde at træning i akademisk opgaveskrivning i sig selv er et formål med diplomuddannelserne og ikke en forudsætning for adgangen til dem.

Aftagerne er også blevet bedt om at vurdere diplomuddannelsernes faglige niveau, og i modsætning til censorerne opfatter de det som højt. De understreger dog at niveauet ikke må være lavere selvom mange studerende oplever at det er et hårdt studium. Aftagerne mener at det faglige niveau matcher de studerendes kompetencer, og at niveauet er så tilpas udfordrende at den enkelte studerende tilegner sig nye færdigheder og kompetencer. Aftagerne oplever dog at de studerende stadig bliver overrasket over arbejdsbyrden på en diplomuddannelse. Særligt ældre medarbejdere udviser skepsis over for at tage en diplomuddannelse og oplever faget videnskabsteori som en stor udfordring. Ifølge aftagerne har det medført at medarbejdere falder fra uddannelsen undervejs.

Dimittenderne vurderer ikke at de studerendes forskellige indgangsforudsætninger har en negativ indflydelse på diplomuddannelsernes faglige niveau. Det understøttes af dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* hvor 93 % af respondenterne svarer at det faglige niveau på diplomuddannelsen har været passende, mens kun 2 % finder at det har været for let, og 4 % at det har været for svært. Samtidig angiver 10 % af de studerende som er faldet fra en diplomuddannelse, at det skyldtes at niveauet var for højt. I tråd med dette vurderer aftagerne ligesom dimittenderne at studerende med en grunduddannelse af ældre dato kan have vanskeligt ved at følge med i undervisningen.

Interviewene med de faglige organisationer viser forskellige holdninger til det faglige niveau. På det sundhedsfaglige område er der i nogen grad usikkerhed om hvorvidt diplomuddannelserne kan levere specialiseret efter- og videreuddannelse af et tilstrækkeligt højt niveau. Ifølge et af CVU'erne har det resulteret i at nogle faglige organisationer har frarådet gennemførelsen af en diplomuddannelse. På det pædagogiske område er der tilfredshed med det faglige niveau, men omvendt en vis skepsis over for uddannelsernes forankring i praksis.

Vurdering

Det er vigtigt for evalueringsgruppen at understrege at diplomuddannelsen bør anlægge et funktionalistisk læringsbegreb frem for et formalistisk. Grundet de studerendes forskellige behov og forudsætninger er undervisningsdifferentiering og individuel vejledning altafgørende. Derfor kan

man heller ikke forvente at de studerende allerede har akademiske kompetencer ved indgangen til en diplomuddannelse – dem skal de tilegne sig under uddannelsen. Derudover peger dokumentationen på en række områder hvor der kan gøres en indsats, fx information om forventninger til arbejdsbyrden på en diplomuddannelse og niveauet for diplomuddannelserne og opkvalificering af de studerendes akademiske kompetencer inden for skriftlig og mundtlig fremstilling. Ifølge VFV-loven er det muligt at tilbyde særlige indgangsforløb til diplomuddannelsen (jf. lovens § 15, stk. 2). Sådanne indgangsforløb kan sikre at studerende uden en professionsbachelor får bedre forudsætninger for at tage en diplomuddannelse. I den forbindelse er det dog vigtigt at understrege at kurserne skal være *frivillige* så de ikke fungerer som en adgangsbegrænsning.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne i fællesskab udvikler valgfrie introduktionskurser for studerende som ønsker at opkvalificere deres studiemæssige kompetencer før optagelsen på en diplomuddannelse. Introduktionskurserne må ikke fungere som en adgangsbegrænsning.
 - at udbyderne fremmer brugen af undervisningsdifferentiering og individuel vejledning.
-

5.2 Modulisering, progression og det faglige niveau

Det er ikke kun forskelle i indgangsniveauet som bestemmer de studerendes studiekompetencer, men også moduleringen af diplomuddannelserne. Valgfriheden i de enkelte moduler betyder at de studerende kan sammensætte deres diplomuddannelse ud fra en bred vifte af moduler og dermed skræddersy deres uddannelser. Et hold på diplomuddannelsen kan fx både bestå af studerende der har specialiseret sig inden for et givent område, og som derfor følger alle moduler inden for samme uddannelsesretning/diplomuddannelse, og studerende som udelukkende tager et enkelt modul inden for den givne uddannelsesretning/diplomuddannelse.

Ifølge dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* har 15 % af dimittenderne fulgt moduler på forskellige diplomuddannelser. Desuden viser opgørelserne i selvevalueringerne at det mere er reglen end undtagelsen at de studerende følger moduler på andre uddannelsesretninger. Derudover følger mange studerende udelukkende enkeltmoduler. Sammenfattende betyder det at et modulhold fx både kan bestå af studerende som er i gang med første modul, studerende som er på femte modul, og studerende med forskellige ønsker til henholdsvis specialisering og bredde inden for faget.

Netop moduleringen får censorerne til at udvise skepsis over for diplomuddannelsernes faglige niveau. Ifølge dem bevirker den fleksible tilrettelæggelse og sammensætning af valgfrie moduler at det bliver vanskeligt at sikre et ensartet fagligt niveau og progression – både på den enkelte diplomuddannelse og i diplomuddannelsessystemet som helhed. Censorerne mener at valgfriheden i diplomuddannelserne medfører at de brede og generelle moduler vælges på bekostning af de funktions- og erhvervsrettede. Censorerne mener således at den manglende faglige fokusering er hæmmende for det faglige niveau, og ønsker i forlængelse af det at der fastlægges begrænsninger i valgfriheden for at tilgodese den faglige progression.

Progression i modulet eller i uddannelsen?

Diskussionen om det faglige niveau er tæt knyttet til diskussionen om faglig progression. På ordinære uddannelser opfattes progression som løbende forøgelse af kompleksiteten i undervisningen. Spørgsmålet er om det er muligt og rimeligt at have tilsvarende forventninger til progressionen i en fleksibel uddannelse.

Ifølge censorerne bliver progressionen ikke naturlig når der mangler sammenhæng i uddannelsen, og når de studerende ikke har fælles indgangsforudsætninger ved uddannelsens start. Endvidere fremhæver nogle censorer at studieforløbets udstrækning over flere år gør det vanskeligt for de studerende at udbygge deres eksisterende viden og skabe sammenhæng i uddannelsesforløbet.

Enkelte aftagere giver udtryk for en anden forståelse af læringsbegrebet. De ser ikke læring som vertikal progression, men snarere som horisontal progression. De betragter med andre ord modulerne som sidestillede byggesten der sættes sammen, afhængigt af hvilken uddannelsesstruktur der ønskes. Denne holdning støttes af aftagerorganisationerne som anser fleksibiliteten og evnen til at imødekomme de diplomstuderendes arbejdsmæssige behov som vigtigere end fastholdelsen af en traditionel vertikal tilgang til progressionsbegrebet.

Blandt CVU'erne er der også stor enighed om at progressionsbegrebet er anderledes på en diplomuddannelse sammenlignet med en grunduddannelse. De mener at den faglige progression finder sted i det *enkelte* modul frem for i uddannelsen som helhed. Også her kan den tidligere nævnte metafor om stisystemet frem for stigesystemet bruges. Den studerende skal med andre ord "træde sin egen sti" gennem diplomuddannelsessystemet og skabe sin egen progression frem for at være del af et "stigesystem" hvor progression er naturligt indbygget i uddannelsen. I selvevalueringen beskriver en studerende fra CVU Øresund det således:

Det er relevant at antage, at når man følger fire valgfrie moduler og arbejder med forskellige stofområder og øver sig på at forholde sin praksis til en akademisk tænkning, så bliver

man bedre til det. Man kan ikke tage fire valgfrie moduler uden at have fået en bedre forståelse i det sidste.

Inden for visse indholdsområder er der tradition for at tage modulerne i en bestemt rækkefølge, ligesom selvevalueringerne fremviser eksempler på at visse moduler betragtes som konstituerende for de øvrige moduler. Den grundlæggende retningslinje for CVU'ernes vejledning er at de studerende skal kunne beskrive et afgangsprøve som omfatter elementer fra samtlige moduler. Hvad angår mulighederne for at skabe progression mellem de faglige moduler kan CVU'erne anbefale den studerende en rækkefølge, men problemet er at den studerende ofte bliver nødt til at tage modulerne på det tidspunkt hvor de udbydes. Det medfører at studieforløbet i højere grad bliver styret af udbuddet end af en sammensætning som skal fremme progressionen. Denne problemstilling er omdrejningspunktet for kapitel 7.

Videnskabsteori som obligatorisk basismodul

Indførelsen af et obligatorisk basismodul ville betyde en begrænsning af moduleringen. På nuværende tidspunkt skal de studerende på både PDSI og SD følge faget videnskabsteori hvis de ønsker at gennemføre en fuld diplomuddannelse, men reglerne fastsætter ikke *hvornår* den studerende skal følge modulet. Censorerne taler for at faget videnskabsteori bliver et obligatorisk basismodul der kan udjævne de forskellige indgangsforudsætninger og udstyre de studerende med en fælles referenceramme og fælles metodiske forudsætninger for at gennemføre uddannelsen. Enkelte dimittender mener også at det videnskabsteoretiske modul bør ligge først i uddannelsen så alle fra begyndelsen tilegner sig de grundlæggende færdigheder. I den sammenhæng understreger de at undervisningen bør tilpasses niveauet for studerende uden en professionsbachelor og have fokus på at opøve de studerendes analytiske kompetencer.

Ønsket om at der indføres et obligatorisk basismodul i faget videnskabsteori, møder i nogen grad opbakning blandt CVU'erne, men flere udtrykker dog skepsis over for at begrænse fleksibiliteten. Flertallet af CVU'erne angiver at de anbefaler de studerende at begynde på det obligatoriske modul i faget videnskabsteori da det har karakter af et redskabsfag i forhold til de andre moduler. Begrundelsen blandt skeptikerne er frygten for at miste en stor målgruppe som netop føler sig skræmt af faget videnskabsteori. For nogle studerende giver det mere mening – og en større lyst til at studere – at begynde på de faglige moduler eftersom de i højere grad kan overføres til praksis, og de studerende her finder deres faglige styrke.

Andre CVU'er opfatter forslaget til placering af faget videnskabsteori som udtryk for en traditionel uddannelsestænkning som diplomuddannelserne netop har forsøgt at gøre op med. I det hele taget peger flere CVU'er på behovet for en revidering af faget videnskabsteori idet fagets nuværende tilrettelæggelse er udtryk for en akademisk tankegang frem for en professionsrettet,

hvilket er skævvridende for diplomuddannelsernes formål. En måde kunne være at integrere faget videnskabsteori i de andre moduler og dermed gøre teorien mere praksisorienteret.

Vurdering

Der ligger altså stadig et arbejde i at udvikle den didaktiske forståelse og praksis som kan sikre progression i de modulariserede og individualiserede forløb. Der er behov for at øge bevidstheden om forskellen på progression i uddannelsen og den enkelte studerendes progression. Det gælder både undervisere, censorer og studerende. I den sammenhæng kan det være en fordel at skærpe brugen af forskellige redskaber – fx uddannelsesplaner eller elektroniske læringsplatforme – til at fremme de studerendes progression. Uddannelsesplanerne må dog ikke blive et bureaukratisk redskab, men skal være et vejledningsredskab som hjælper den studerende til at forstå og øge sammenhængen i deres uddannelse. Uddannelsesplanerne kan tage udgangspunkt i modulernes målbeskrivelser og på den måde blive et redskab der tydeliggør hvordan målet for det samlede læringsudbytte af diplomuddannelsen nås.

Som nævnt i indledningen er fleksibiliteten altafgørende for at diplomuddannelserne kan imødekomme de mange forskellige behov. Et obligatorisk basismodul ville lægge for mange begrænsninger på fleksibiliteten i diplomuddannelserne. Det bliver især vanskeligt for de mange studerende der som udgangspunkt kun følger enkelte moduler, men undervejs får lyst til at tage en fuld diplomuddannelse. Ifølge *CVU'ernes diplomuddannelser* drejer det sig om 10 % af de studerende, mens 13 % har droppet planerne om at tage en fuld diplomuddannelse.

Evalueringsgruppen mener at faget videnskabsteori bør integreres i fagmodulerne. På den måde kan diplomuddannelserne løse problemet med at de studerende følger faget videnskabsteori på forskellige tidspunkter og dermed har forskellige forudsætninger for at følge undervisningen. En integration af faget videnskabsteori i fagmodulerne skal også ses i sammenhæng med de frivillige introduktionskurser (jf. afsnit 5.1). Endelig vil integrationen af faget videnskabsteori også fremme brugen af teori til at belyse praksis, og på den måde kan man overvinde nogle af de udfordringer som skræmmer de studerende som finder videnskabsteorien meget langt fra deres praksis og deres aktuelle behov for et fagligt løft. Anbefalingen om at integrere videnskabsteori skal også ses i sammenhæng med anbefalingen om at reducere antallet af moduler fra seks til fire for at fremme gennemsigtigheden i diplomsystemet. Den anbefaling præsenteres i kapitel 7.

Der er udfordringer forbundet med at integrere faget videnskabsteori i fagmodulerne. Det tager tid fra de i forvejen komprimerede forløb – hvilket dog kan afhjælpes ved at oprette større og færre moduler (jf. anbefalinger i afsnit 7.4) – og det stiller nye krav til underviserne og koordineringen af undervisningen. Det sidste kan blive en stor udfordring. Omvendt viser selvevalueringerne at underviserne har et uddannelsesniveau som betyder at de burde være tilstrækkeligt fagligt kompetente til at integrere metodisk undervisning i modulerne.

Det skal også understreges at progression i diplomuddannelserne primært sker via progressionen i de enkelte moduler. Dermed ikke være sagt at uddannelsen ikke kan sammensættes med henblik på at skabe progression i uddannelsen, men det afhænger mere af den studerendes valg af moduler og skyldes i mindre grad at det er naturligt indlejret i diplomuddannelserne. Det er således den enkelte studerende som skaber sin egen progression igennem brugen af personlig vejledning. I den forbindelse bør institutionerne dog gøre opmærksom på tilfælde hvor moduler hænger så tæt sammen at de bør tages i en bestemt rækkefølge.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne sikrer at faget videnskabsteori integreres i fagmodulerne, og at de i den forbindelse præcisere hvad faget videnskabsteori bør indeholde, herunder hvilke metoder man skal bruge til at analysere praksis.

- at udbyderne sørger for at uddannelsesplanerne i højere grad bliver brugt i vejledningen som et redskab til at sikre de studerendes progression.

5.3 Forskningstilknytning og samspil på tværs af uddannelsesniveauer

Af bekendtgørelserne på SD og PD fremgår det at nationale og internationale forskningsresultater der er relevante for fagområdet, skal integreres i undervisningen i størst muligt omfang. Ligeledes fremgår det af CVU-loven at institutionerne skal være forskningstilknyttede. I CVU-loven hedder det endvidere at CVU'erne skal sikre samspil på tværs af grund-, efter- og videreuddannelse. Forskningstilknytning og samspil på tværs af uddannelsesniveauer er altså væsentlige kilder til sikringen af det faglige niveau.

Selvevalueringerne beskriver en bred vifte af måder at sikre forskningstilknytning på diplomuddannelserne på, herunder inddragelse af forskningsresultater i undervisningen, forskerkvalificering via ph.d.-studier, konsortiedannelse med forskningsinstitutioner og faglige koordinators tilknytning til et videnscenter. Flere censorer angiver at CVU'ernes undervisere er forskningsuddannede og skolet i en videnskabelig tankegang. CVU'ernes opgørelser i selvevalueringerne viser dog stor variation i antallet af undervisere som deltager i forsknings- og udviklingsarbejder spændende fra 14-90 % af underviserstaben på diplomuddannelserne. Tallene fra selvevalueringerne viser endvidere at langt hovedparten af underviserne (90-100 %) har en lang videregående uddannelse, som jo er forskningsbaseret.

De studerendes involvering i udviklingsarbejder synes særlig vanskelig på diplomuddannelserne på grund af den knappe tid. Et af CVU'erne angiver fx at det gerne ville inddrage de studerende på diplomuddannelserne i relevante udviklingsarbejder og i udviklingslaboratorier med underviserne, men at den nuværende modulstruktur vanskeliggør dette. Det øger vigtigheden af at de studerende iværksætter udviklingsprojekter i deres organisationer som kan være med til at opøve deres evne til at skabe udviklingsprojekter.

På trods af at der iværksættes mange aktiviteter for at sikre forskningstilknytningen, efterlader det samlede dokumentationsmateriale indtrykket af at forskningstilknytning er et uklart begreb. Begrebet "forskningstilknytning" defineres forskelligt af de enkelte censorer og tilsyneladende også af de enkelte CVU'er. Dokumentationen viser således at det er et vanskeligt begreb at arbejde med på diplomuddannelserne – hvilket det også er på grunduddannelserne. Det var i øvrigt også konklusionen i EVA's publikation om forskningstilknytning fra 2006: *Samspil mellem forskning og profession – udfordringer og muligheder*.

Vurdering

Grundlæggende er der behov for en kortlægning og tydeliggørelse af begrebet "forskningstilknytning" for at kunne udnytte dets potentiale. Denne problemstilling understreges af interviewene med de fagpolitiske organisationer. De anser netop forskningstilknytningen som garant for den faglige kvalitet og som et karakteristika ved diplomuddannelserne som bevirker at de adskiller sig fra andre efter- og videreuddannelses tilbud.

Rapporten har dog ikke anbefalinger om forskningstilknytning. Det skyldes dels at evalueringen ikke indeholder tilstrækkelig dokumentation om forskningstilknytningen på institutionsniveau, dels at den kommende lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser forventes at indeholde nuanceringer af begrebet. Det forventes således at begrebet "forskningstilknytning" fremover erstattes af begrebet "udviklingsbaseret", og at der sker en yderligere præcisering af begrebet i den forbindelse. Blandt andet forventes de kommende akkrediteringer at bidrage til en præcisering af begrebet "udviklingsbaseret" idet kriterierne for udviklingsbaseret vil tjene som en operationalisering af begrebet.

Samspil på tværs af uddannelsesniveauer og det faglige niveau

Samspillet mellem de forskellige uddannelsesniveauer – grund-, efter- og videreuddannelse – er også et middel til at sikre udvekslingen af viden og det faglige niveau på diplomuddannelserne. I selvevalueringerne har CVU'erne angivet antallet af undervisere på diplomuddannelserne som også underviser på en eller flere grunduddannelser. Ligesom for forsknings- og udviklingsarbejderne vedkommende viser disse tal en stor variation: 14-100 % af medarbejderne underviser på en eller flere grunduddannelser. Selvevalueringerne beskriver en række årsager til denne variation.

Grunduddannelses- og efter- og videreuddannelsesafdelingerne er som hovedregel selvstændige økonomiske enheder som køber undervisningstimer af hinanden. Det kan skabe problemer når afdelingerne skal blive enige om en koordineret timefordeling. Det kan ofte være svært at få ønskede underviserallokeringer til at gå op og stemme overens med udviklingsprojekter. Det skyldes blandt andet at der gives mere forberedelsestid til undervisere på diplomuddannelserne end på grunduddannelserne. Derfor er det nemmere at få undervisere fra grunduddannelserne over på diplomuddannelserne end omvendt. Desuden oplever nogle CVU'er at det er billigere at anvende eksterne timelærere fra grunduddannelserne end interne. På den baggrund bør de kommende professionshøjskoler sikre at de institutionelle tiltag ikke begrænser udvekslingen af undervisere på tværs af uddannelsesniveauerne.

6 Diplomuddannelsernes tilrettelæggelse

For at blive optaget på en diplomuddannelse skal deltagerne have en relevant uddannelse på minimum KVU-niveau og mindst to års erhvervs erfaring. VFV-loven lægger derfor op til at indholdet og tilrettelæggelsen af diplomuddannelserne tager hensyn til voksnes arbejds- og livserfaring og deres muligheder for at kombinere uddannelse med arbejde. Det er netop temaer som fleksible tilrettelæggelsesformer, samspillet mellem teori og praksis og realkompetencevurderinger der er fokus for dette kapitel. Kapitlet belyser således følgende kriterier:

- Diplomuddannelsernes tilrettelæggelse sikrer deltageres mulighed for at kombinere uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.
- Diplomuddannelserne tager hensyn til deltageres forudsætninger og inddrager deltageres erhvervs erfaring.
- Diplomuddannelserne bygger på integration af teori og praksis.
- Der er balance mellem underviserstabens teoretiske og professionsmæssige baggrund.

6.1 Flexibel tilrettelæggelse af undervisningen

VFV-loven lægger op til at diplomuddannelserne tilrettelægges så de studerende har mulighed for at kombinere uddannelse med arbejde. Det betyder at uddannelsesudbydere i høj grad er nødt til at tilrettelægge diplomuddannelserne så de studerende og aftagerne kan sammensætte og målrette uddannelsesforløb efter den enkelte medarbejders og organisations behov. Den fleksible tilrettelæggelse er netop en af de ting som aftagere og dimittender fremhæver som en styrke ved diplomuddannelserne. CVU'erne har i høj grad fokuseret på fleksibilitet i uddannelsesforløbet som helhed (modulisering og særligt tilrettelagte forløb, jf. kapitel 7), mens fleksibilitet i tilrettelæggelsen af undervisningen ved hjælp af fx e-læring ikke får den samme bevågenhed på institutionerne.

E-læring

En måde at imødekomme behovet for fleksibel tilrettelæggelse på kunne fx være brug af e-læring hvor undervisningen primært eller delvist foregår ved hjælp af elektroniske hjælpemidler. E-læring er ikke en udbredt tilrettelæggelsesform på CVU'erne selvom det flere steder er under udvikling. Dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* bekræfter at brugen af teknologistøttet undervisning langt fra er udbredt på CVU'erne. Det fremgår af tabel 2:

Tabel 2
Inddragelse af it i undervisningen

	Ja	Nej	Ved ikke	Total	Antal svar
Andel af studerende som har haft en del af uddannelsesforløbet tilrettelagt som elektronisk konference, chatfora eller andet hvor de studerende kommunikerer elektronisk	25 %	72 %	3 %	100 %	1.520

Kilde: *CVU'ernes diplomuddannelser*, Danmarks Evalueringsinstitut

Note: Tallene er udtryk for den generelle fordeling på alle diplomuddannelser.

Som det fremgår af tabellen, svarer 72 % af de adspurgte dimittender "nej" til at en del af uddannelsesforløbet har været tilrettelagt som elektroniske konferencer, chatfora eller andet hvor de studerende kommunikerer elektronisk. Det stemmer overens med CVU'ernes egen udlægning af situationen i selvevalueringerne. Dimittendundersøgelsen bygger dog på materiale fra 2002-04, og siden da er flere af CVU'erne begyndt at benytte elektroniske konferencer som fx Quickplace der giver studerende, undervisere og vejledere mulighed for at kommunikere elektronisk om alle forhold ved uddannelsen. Dette er dog mere et vejledningsredskab end en del af selve undervisningen. CVU'erne fremhæver særligt de elektroniske konferencer som betydningsfulde for dannelse af de studerendes sociale netværk da de elektroniske platforme gør det lettere og mere legalt at kommunikere med hinanden. Disse sociale netværk anses for at have stor betydning for studiemiljøet og den enkelte studerendes velbefindende på uddannelsen.

E-læring: Et begreb med mange facetter

E-læring er en standardbetegnelse for en kompetenceudvikling hvor indholdet eller dele af indholdet formidles ved hjælp af informations- og kommunikationsteknologi (IKT). Kommunikation og samarbejdet mellem deltagerne indbyrdes og mellem deltagerne og underviseren kan også foregå helt eller delvist via IKT. E-læring kan anvendes enten til selvstudier eller som en integreret del af fx tilstedeværelsesundervisning og sidemandsoplæ-

ring. E-læring har et klart læringsformål, og forløbene kan være af en times minuts eller af flere års varighed.

E-læring er et middel til at nedbryde barriererne for nogle studerende, fx manglende orlovsmuligheder eller langt til uddannelsesstedet. E-læring er ikke afhængig af tid og sted og åbner op for at langt flere kan deltage i kompetenceudvikling, herunder også studerende med særlige behov. Den studerende får nemlig mulighed for at studere i eget tempo og gentage øvelser efter behov. Endvidere kan brugen af flere virkemidler samtidig styrke læringen da flere sanser aktiveres.

E-læring er således med til at ændre de didaktiske læringsprocesser. De studerende og underviseren er kun delvist eller slet ikke fysisk sammen i undervisningssituationen. Den studerende er derfor i højere grad ansvarlig for egen læring, og læringen bliver i langt højere grad individualiseret. Det kræver særlige redskaber og kompetencer hos underviseren.

I juni 2007 offentliggjorde regeringen den nationale strategi for IKT-støttet undervisning. Målet med strategien er dels at øge anvendelsen og kvaliteten af e-læring med henblik på at styrke kompetenceudviklingen bredt, dels at gøre Danmark til et foregangsland inden for e-læring. Strategien skal understøtte regeringens generelle strategi for livslang læring.

Strategien anvender begrebet e-læring om alle former for IKT-støttet læring. Gennem tiden er der anvendt mange begreber om læring som understøttes af IKT. IKT-støttet læring, teknologistøttet undervisning, computerbaseret træning (CBT), fjernundervisning, blended learning og mobil læring er blot nogle af de begreber der er anvendt, og som i forskelligt omfang stadig anvendes.

Kilde: Flexibelt lärande – från korrespondensundervisning till öppna och fria studier, Carl Holmberg og National strategi for IKT-støttet læring, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, juni 2007.

Når der er behov for fleksibilitet i tilrettelæggelsen af diplomuddannelserne, kan det undre at CVU'erne ikke i større udstrækning anvender e-læring. CVU'erne peger selv på forskellige årsager til dette, fx at de studerendes it-kompetencer er for svage til at kunne udnytte potentialet i e-læring, mens andre mener at de intense modulforløb ikke efterlader tid og ressourcer til også at introducere nye elektroniske læringsmedier. Spørgsmålet er desuden om underviserne besidder de fornødne kompetencer til at benytte sig af og introducere de studerende til de elektroniske læringsmedier.

Som det fremgår af tabel 3, benytter CVU'erne sig dog heller ikke af basale elektroniske hjælpemidler i uddannelsesforløbene som fx at lade de studerende aflevere opgaver per e-mail. Således har i alt 55 % af de studerende ikke haft denne mulighed.

Tabel 3
De studerendes mulighed for aflevering af opgaver per e-mail

	Ja, altid	Ja, nogen gange	Nej	Ved ikke	Total	Antal svar
De sundhedsfaglige diplomuddannelser	16 %	26 %	52 %	5 %	100 %	344
De pædagogiske diplomuddannelser	8 %	22 %	65 %	5 %	100 %	676
Generelt	11 %	28 %	55 %	6 %	100 %	1.528

Kilde: CVU'ernes diplomuddannelser, Danmarks Evalueringsinstitut

Vurdering

Dokumentationen viser at der er et uudnyttet potentiale i at anvende alternative og i højere grad e-lærings-baserede tilrettelæggelsesformer med henblik på at mindske det væsentlige krav til udbuddet af et modul om at skulle kunne tiltrække et tilstrækkeligt antal studerende. Endvidere ville e-læring være et middel til at sikre deltagere fra yderområderne større valgmulighed. For at udnytte dette potentiale bør der iværksættes udviklingsarbejder som kan omsætte erfaringerne med brugen af e-læring og iværksættes tiltag som kan opøve de studerendes og undervisernes kompetencer til at anvende e-læring i undervisningen.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne indsamler og i stigende grad anvender erfaringer med e-læring i undervisnings- og vejledningssammenhænge.
- at udbyderne tilbyder de studerende introduktionskurser i IKT efter behov og sikrer at der er undervisere med særlige kvalifikationer til at skabe et e-læringsmiljø.

6.2 Vægtning mellem teori og praksis

Kravet om at de studerendes erhvervs erfaring skal inddrages i diplomuddannelserne, er som tidligere nævnt en af diplomuddannelsernes styrker. Det er også orientering mod praksis som ifølge CVU'erne adskiller diplomuddannelserne fra grunduddannelserne. Hvor grunduddannelsen giver de studerende en professionsidentitet, ruster diplomuddannelserne de studerende til kritisk stillingtagen til egen praksis.

CVU'erne kan på forskellige måder sikre at teori og praksis integreres i undervisningen, fx ved at de studerende inddrages aktivt i undervisningen ved hjælp af blandt andet oplæg. Dog mener CVU'erne at teori og praksis primært spiller sammen i eksamenssituationen hvor den studerende skal demonstrere en faglig kritisk refleksion med forankring i egen praksis. Det kommer særligt til udtryk når eksamen består i opgaveskrivning hvor de studerende motiveres til at drøfte den givne problemstilling med deres nærmeste leder og kolleger for at integrere læringen i praksis.

CVU'erne beskriver også forskellige forhold som hæmmer inddragelsen af deltagernes erhvervs erfaring. Blandt andet fremhæver de at de studerendes faglige og metodiske forudsætninger på et modulhold ofte er meget forskellige, og at undervisningen og vejledningen som følge af dette skal favne bredt. Det er særligt problematisk i situationer hvor den studerende uddanner sig inden for et område som ikke direkte relaterer til dennes praksiserfaring. Andre CVU'er peger på at de studerende ofte prioriterer de teoretiske elementer og opfatter læring som en teoretisk proces frem for et samspil mellem teori og praksis.

Ifølge deltagerne i evalueringen har tilrettelæggelsen af uddannelserne også indflydelse på vægtningen mellem teori og praksis. Censorer fra begge uddannelser, enkelte dimittender og en række CVU'er mener at modulerne af seks ugers varighed er meget komprimerede forløb hvilket gør det svært for den enkelte studerende at fordybe sig fagligt. At kunne skabe distance til egen praksis er ifølge censorerne en forudsætning for at kunne fordybe sig i teorien og samtidig forholde sig refleksivt til egen praksis. Dette forhindrer modulerne af seks ugers varighed da der ikke er tilstrækkelig tid til formålet.

I fokusgruppeundersøgelsen var der ikke enighed om hvorvidt CVU'erne inddrager praksis i undervisningen i passende grad. En stor del af dimittenderne og censorerne er enige om at de studerendes erhvervs erfaring inddrages i vid udstrækning. Særligt dimittenderne finder det positivt at underviserne formår at koble de studerendes praktiske viden til teori. Resultater af dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* bekræfter dette idet 84 % af dimittenderne svarer at de har været tilfredse eller meget tilfredse med samspillet mellem teori og praksis.

Underviserens betydning for vægtningen mellem teori og praksis

CVU'erne fremhæver underviserne som styrende for vægtningen mellem teori og praksis i undervisningen. Det afgørende er om underviseren har en høj eller lav grad af forankring i praksis. Af selvevalueringerne fremgår det at andelen af undervisere som har baggrund i eller erfaringer med professionen, generelt er over 90 %. Det er dog rimeligt at stille spørgsmål til karakteren af forankringen: Er der tale om uddannelse inden for professionen eller fortsat forankring i professionen? Derudover viser selvevalueringerne at CVU'erne anvender forholdsvis få eksterne undervisere på diplomuddannelserne.

CVU'erne beskriver flere måder hvorpå underviserne kan bevare forankringen i praksis, fx ved at deltage i udviklingsprojekter der inddrager praksis, og varetage undervisning på grunduddannelsen. De sætter samtidig spørgsmålstejn ved i hvilken udstrækning underviseren skal være ekspert i praksis da det jo i bund og grund er de studerendes rolle. Underviserens rolle er tværtimod at stille kritiske spørgsmål til praksis.

En oplagt måde at skabe balance mellem underviserens teoretiske og professionsmæssige baggrund på er at oprette kombinationsstillinger eller delektorater mellem praktikstederne og CVU'erne. Det bruges i nogen udstrækning på SD, men synes ikke at forekomme på PDSI. Særligt aftagerorganisationerne sætter spørgsmålstejn ved underviserens forankring i praksis og mener at CVU'erne i højere grad bør benytte sig af delektorater og eksterne undervisere. Overordnet giver selvevalueringerne indtrykket af at der har været stort fokus på at opkvalificere de akademiske færdigheder blandt underviserne hvilket levner mindre fokus på deres praksiserfaringer. Det kan også hænge sammen med at krav om praksiserfaring ikke er så tydelige i diplomuddannelsernes målbeskrivelser.

Vurdering

Samlet set viser dokumentationen at diplomuddannelsernes uklare rolle i VFV-systemet også smitter af på uddannelsernes tilrettelæggelse i forhold til vægtningen mellem teori og praksis. Det fremgår ikke tydeligt hvilken vægtning praksis og praksiserfaringer skal have i diplomuddannelserne. Inddragelsen af praksis finder sted i vid udstrækning, men beror i højere grad på den enkelte underviseres initiativer end på at praksis indgår i diplomuddannelsernes målbeskrivelser. Det er derfor vigtigt at målbeskrivelserne konkretiserer vægtningen mellem teori og praksis så det ikke som på nuværende tidspunkt er op til den enkelte underviser. Derudover vil færre, men længerevarende moduler være med til løse nogle af de problemer som CVU'erne nævner i forhold til inddragelse af praksis. Blandt andet vil det give de studerende mere tid til fordybelse og bedre mulighed for at deltage i udviklingsprojekter (jf. anbefaling i afsnit 7.4).

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne sikrer at vægtningen mellem teori og praksis konkretiseres i målbeskrivelserne så integration af praksiserfaringerne kommer til at spille en større rolle (jf. anbefaling i afsnit 5.1).

6.3 Realkompetencevurdering

Der har i de senere år været et stadig stigende fokus på realkompetencevurdering. Af Trepartsudvalgets rapport fremgår det at anerkendelse af realkompetence er et vigtigt element i en styrket indsats på VEU-området. Vurderingen synliggør hvilke kompetencer den enkelte studerende reelt besidder, og hvilke kompetencer denne har behov for at udvikle. Muligheden for realkompetencevurdering er også en motivationsfaktor for den enkelte studerende da denne får mulighed for at bygge oven på tidligere uddannelse og videreudvikle kompetencer erhvervet i andre sammenhænge i stedet for at skulle begynde forfra i uddannelsessystemet.

Regeringen lægger op til at realkompetencebegrebet i højere grad tænkes ind i alle dele af uddannelsessystemet. På VEU-området er der taget initiativ til at forbedre mulighederne for vurdering og anerkendelse af realkompetencer idet der er fremsat et lovforslag om anerkendelse af realkompetence på området. Realkompetence spiller også en rolle i den kommende lov om professionshøjskoler idet professionshøjskolerne skal have et enstrengt system til behandling af merit og realkompetencevurdering.

Realkompetencevurderinger på diplomuddannelserne

Selvevalueringerne viser at CVU'erne på nuværende tidspunkt anvender realkompetencevurdering i meget begrænset omfang og kun i forhold til ansøgers dispensation fra optagelseskravene. Enkelte CVU'er benytter sig slet ikke af realkompetencevurdering da de enten ikke har haft forespørgsler fra studerende, eller fordi de afventer et formelt udspil fra Undervisningsministeriet om hvilke standarder der skal tages udgangspunkt i.

I det omfang CVU'erne udfører realkompetencevurdering, er det meget forskelligt hvilke krav der gives dispensation fra. Nogle CVU'er giver fx ikke dispensation fra optagelseskravet om to års erhvervs erfaring. Begrundelsen er at de anser netop dette krav som afgørende for at teoretiske overvejelser kan forenes med praksiserfaringer, og for at niveauet for diplomuddannelsen er højere end niveauet for grunduddannelsen. Andre giver dispensation fra kravet om to års erhvervs erfaring og inddrager blandt andet tidligere erhvervs erfaring og praktikforløb i vurderingen. Dispensation fra kravet om to års erhvervs erfaring er særlig relevant i forbindelse med rekvirerede forløb hvor aftagere ønsker at hele personalegrupper gennemfører det samme forløb. I den for-

bindelse gør Undervisningsministeriet opmærksom på at institutionerne ikke har hjemmel til at fravige kravet i § 15, stk. 3, i VFV-loven. Institutionerne kan, ifølge § 15, stk. 4, i samme lov, udelukkende fravige uddannelseskraevne.

Realkompetencevurdering foretages af enkelte CVU'er i forhold til dispensation fra kravet om at ansøgeren har en uddannelse på KVVU- eller VVVU-niveau. Registerundersøgelsen fra *CVU'ernes diplomuddannelser* viser at 8 % af de studerende blev optaget på en pædagogisk diplomuddannelse med et uddannelsesniveau som ligger lavere end et KVVU-niveau. Dette gør sig kun gældende for 2 % af de studerende på de sundhedsfaglige diplomuddannelser. Her forudsætter en dispensation at ansøgeren er studieegnet på anden måde.

Vurdering

CVU'erne er opmærksomme på at efterspørgslen efter realkompetencevurdering vil stige. Flere ser i den forbindelse faren ved at det er de enkelte CVU'er som bestemmer hvem de optager på uddannelserne uden hensyntagen til niveauet. Derfor er det nødvendigt med ensartede mål for realkompetencevurderinger så det ikke bliver et konkurrenceparameter om man vil acceptere ansøgere som ikke opfylder de formelle adgangsbetingelser eller ej. Ensartede mål for realkompetencevurderinger kan således være med til at tydeliggøre forholdet mellem praktiske og akademiske kompetencer i en diplomuddannelse.

Af lovforslaget fremgår det at en realkompetencevurdering skal gives i forhold til adgangskravene til uddannelsen eller målbeskrivelsen i uddannelsesreglerne. Det er i den forbindelse vigtigt at målbeskrivelserne medtænkes, og at det afklares hvilken rolle praksis skal spille i diplomuddannelserne. Fx er det problematisk hvis der gives dispensation fra kravet om to års erhvervs erfaring når samspejlet mellem teori og praksis netop fremhæves som en af diplomuddannelsernes styrker.

Endvidere er det vigtigt at overveje de udfordringer som knytter sig til realkompetencevurdering i forhold til uddannelsernes målbeskrivelser. Fx er forskellen på merit og realkompetencevurdering ikke længere tydelig. Tidligere blev der skelnet mellem formelle og uformelle kompetencer hvor merit blev givet ved formelle kompetencer, fx kurser, og realkompetencevurderinger ved uformelle kompetencer. Der er således behov for en afklaring af hvordan realkompetencevurderingerne skal bruges på diplomuddannelsesområdet, og hvordan de adskiller sig fra meritvurderingerne, særligt i forhold til at godskrive fagligt overlappende moduler, jf. anbefaling 5.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet iværksætter udviklingsprojekter og opsamler erfaringer om brugen af realkompetencevurderinger. På den baggrund bør ministeriet udforme retningslinjer for hvordan udbyderne af diplomuddannelser skal bruge og udarbejde realkompetencevurderinger.

7 Udbuddet af diplomuddannelser

Som det fremgår af de foregående kapitler, skal diplomuddannelserne opfylde mange forskellige behov og tilrettelægges meget forskelligt. Hvordan CVU'erne imødekommer de forskellige behov i udbuddet af moduler og diplomuddannelser, er omdrejningspunktet for dette kapitel. Et væsentligt formål med evalueringen er at undersøge hvordan CVU'erne imødekommer aftagernes behov for efter- og videreuddannelse, og hvordan rammerne for diplomuddannelserne muliggør dette. Kapitlet omhandler således udbuddets tilrettelæggelse og udvikling, samarbejdet med aftagerne, gennemsigtigheden i udbuddet og vejledning. Kapitlet belyser følgende kriterier:

- Udbuddet af moduler og diplomuddannelser er sammensat så det er muligt at opfylde deltagerne og aftagernes behov.
- Udbuddet af moduler og diplomuddannelser er gennemsigtigt og overskueligt for deltagerne og aftagerne.
- Uddannelsesinstitutionerne og Undervisningsministeriet sikrer at kommende diplomuddannelser er relevante og baseret på deltagerne og aftagernes behov.
- Diplomuddannelsernes tilrettelæggelse sikrer deltagerne mulighed for at kombinere uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.

7.1 Udvikling af nye diplomuddannelser og nye moduler

Nye diplomuddannelser udvikles af uddannelsesinstitutionerne. Det sker som oftest i et samarbejde mellem flere institutioner og eventuelt i samarbejde med Undervisningsministeriet. På sundhedsområdet og det pædagogiske område sendes ansøgningen med uddannelsesbeskrivelser til indholdsgodkendelse i ministeriet, som sender ansøgningen til høring i Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser (MVU-rådet). MVU-rådets udtalelse indgår i Undervisningsministeriets beslutningsgrundlag for godkendelse af uddannelsens indhold. Hvis et forslag til en ny diplomuddannelse ikke er indsendt gennem CVU-Rektorkollegiet, beder ministeriet også om deres kommentarer til forslaget.

Enkeltmoduler i eksisterende diplomuddannelser godkendes alene af ministeriet og tilpasses studieordningen. Ifølge redegørelsen fra Undervisningsministeriet er det et krav at den samme ud-

dannelse – uanset geografisk og institutionel placering – udbydes efter den samme studieordning.

Efter indholdsgodkendelsen af en diplomuddannelse tildeler Undervisningsministeriet de relevante institutioner udbudsretten. Med udgangspunkt i lov om åben uddannelse har ministeriet mulighed for at afvise uddannelsesinstitutionernes anmodning om at udbyde en given uddannelse under henvisning til at der ikke er behov for denne. Omvendt har de også mulighed for at pålægge uddannelsesinstitutioner at udbyde en given diplomuddannelse.

Ved opstarten på PD fik alle kerne-CVU'er⁴ tildelt udbudsretten til PD. På SD foregik tildelingen af udbudsretten ud fra en vurdering af om CVU'erne havde faglige forudsætninger for at udbyde uddannelserne. På nuværende tidspunkt sker tildelingen af udbudsretten på baggrund af faglige og geografiske kriterier, mens markedskræfterne afgør uddannelsens volumen. Det betyder at Undervisningsministeriet ikke har kunnet forudse om de enkelte institutioner ville få et tilstrækkeligt antal ansøgninger til at kunne oprette og gennemføre uddannelserne. Ifølge ministeriet var især de første års realiserede udbud spredte og tilfældige og i væsentlig grad præget af sammenlægnings- og afviklingsprocedurer.

Udvikling af nye uddannelser i en konkurrencesituation

Samlet set forholder CVU'erne sig kritisk til markedsmekanismernes effekt på incitamentet til at udvikle nye uddannelser. De finder det problematisk at udgifter til udvikling af et landsdækkende valgmodul eller en ny uddannelse alene afholdes af det CVU der har taget initiativet, mens andre udbydere efterfølgende kan drage fordel af det udviklede modul ved at opnå udbudsret. Det kræver et gensidigt CVU-samarbejde hvor alle påtager sig opgaver med henblik på udviklingen af nye uddannelser – og samarbejdet har ikke altid gode vilkår i et system baseret på konkurrence.

CVU'erne ønsker at udviklingsarbejder i højere grad sikres økonomisk i form af tilskud fra Undervisningsministeriet eller fra kommende udbydere. Diplomuddannelserne oplever at de er presset af interne, institutionelle krav om økonomisk overskud som gør det vanskeligt at afsætte ressourcer til at afdække markedet for nye uddannelser. Det har to u hensigtsmæssige konsekvenser: Dels øger det risikoen for at nye uddannelser i højere grad baseres på erfaringer end på systematiske analyser af behov, dels bruges der unødigt mange udviklingstimer på aktiviteter der senere viser sig ikke at kunne afvikles på grund af manglende tilslutning til uddannelsen. CVU'erne er i nogen grad betænkelige ved brugen af behovsanalyser. De har flere gange oplevet at der er forskel på aftagernes interesse og tilkendegivelse af behov og deres reelle – og økonomiske – opbakning til uddannelsen.

⁴ CVU'er som ved deres dannelse blev fusioneret med tidligere afdelinger af Danmarks Lærerhøjskole eller Danmarks Pædagogiske Højskole.

Uklare godkendelses- og udbudsprocedurer

Nogle CVU'er er kritiske over for de tidligere nævnte godkendelsesprocedurer. Det er svært for både CVU'er og interessenter at gennemskue hvem der har ansvaret for koordineringen og den faglige godkendelse af udbuddet. CVU-Rektorkollegiet udarbejder på det pædagogiske og det sundhedsfaglige område en indstilling til Undervisningsministeriet i forhold til godkendelse af nye moduler, og det er der overvejende tilfredshed med blandt CVU'erne og i ministeriet. Det er dog i sidste ende ministeriet der godkender nye moduler. Men selvevalueringerne indeholder eksempler på at der ikke altid er klare skillelinjer mellem de der godkender nye uddannelser, og de der har ejerskabet til dem, idet fagudvalgene både koordinerer udviklingen og godkender nye uddannelser. Undervisningsministeriet samarbejder i høj grad med CVU-Rektorkollegiet og forskellige faglige udvalg under kollegiet. Nogle CVU'er oplever dog at det kan være tilfældigheder som afgør hvem der bliver involveret i udviklingsprocesserne, og hvordan der opnås udbudsret til nye uddannelser.

Også kriterierne for tildeling af udbudsret forekommer uklare. Fx beskriver en af selvevalueringerne hvordan udbudsretten til den nye diplomuddannelse i naturfagsdidaktik blev tildelt. Naturfag er et nationalt indsatsområde, men alligevel blev kun to CVU'er tildelt udbudsretten. Alle andre CVU'er skal søge om udbudsret. Det mindsker ifølge nogle CVU'er mulighederne for den studerende som ønsker videreuddannelse inden for et nationalt indsatsområde, og det giver CVU'erne ulige muligheder for at udbyde særligt tilrettelagte forløb. Ifølge Undervisningsministeriet skete tildelingen af netop udbuddet af naturfagsdidaktik efter aftale med CVU-Rektorkollegiet og med det formål at sikre det faglige miljø og volumen inden en eventuel senere udvidelse af udbudsretten.

Blandt CVU'erne er der dog ikke enighed om hvordan tildelingen af udbudsretten bør foregå. Nogle foreslår at de kommende professionshøjskoler automatisk får udbudsretten til alle diplomuddannelser hvorefter det er op til institutionen selv at vurdere om den vil udbyde uddannelsen. Andre foreslår at tildeling af udbudsretten betinges af spidskompetencerne på den enkelte institution. Der er fordele og ulemper ved begge modeller. At tildele samtlige institutioner udbudsretten øger risikoen for at CVU'erne udbyder diplomuddannelser uden reel mulighed for at oprette dem, og det vil være med til at reducere gennemsligtigheden i udbuddet (jf. afsnit 7.3). Omvendt vil en udbudsret betinget af spidskompetencer begrænse mulighederne for at opfylde forpligtelsen om et regionalt udbud.

Flere CVU'er nævner uhensigtsmæssigheden i at diplomuddannelser som er nært beslægtede med eksisterende diplomuddannelser, bliver godkendt. Det er med til at skabe forvirring og uigennemsligtighed blandt aftagerne at diplomuddannelserne har forskellig opbygning, og at indholdet af modulerne overlapper hinanden. Det vanskeliggør også vejledningen af de studerende og forringer muligheden for at opnå den fornødne tilslutning til modulerne ved at sprede

det over flere lignende moduler. Særligt opfattes den tværfaglige diplomuddannelse som en reduktion af gennemsnittigheden.

Vurdering

Dannelsen af professionshøjskolerne vil formentlig mindske konkurrencesituationen mellem udbydere eftersom der bliver tale om større enheder. Samarbejdet om udvikling af nye uddannelser kan dog også fremmes ved dannelsen af udviklingskonsortier med deltagelse af fx forskningsinstitutioner, interessenter og udbydere som i samarbejde kan udvikle nye uddannelser, eventuelt med støtte fra Undervisningsministeriet.

Fra 1. januar 2008 indføres der præakkreditering af alle nye videregående uddannelser og dermed også af diplomuddannelserne. Det er med til at tydeliggøre kriterierne for godkendelse af en ny uddannelse og udstikke krav om hvilken dokumentation der skal ligge til grund for en godkendelse, herunder dokumentation for behov og relevans. Desuden vil der som en del af præakkrediteringerne blive formuleret krav om at institutionerne afdækker konkurrencen om den pågældende uddannelse allerede i udviklingsfasen og endvidere systematisk hører eller inddrager alle institutioner med en interesse i at udbyde uddannelsen. På den måde sker der en sammensmeltning af indholds- og udbudsgodkendelse idet alle institutioner som har en interesse i at udbyde uddannelsen, får mulighed for at ansøge om at blive akkrediteret til at udbyde den. Præakkrediteringen indeholder blandt andet en vurdering af uddannelsens læringsmål og institutionens vidensgrundlag og faglige miljø i forhold til opfyldelsen af de beskrevne læringsmål.

I den forbindelse er det afgørende at akkrediteringssystemet er opmærksom på de særlige kendetegn ved en diplomuddannelse sammenlignet med ordinære uddannelser. I forbindelse med præakkrediteringen er der også behov for at tydeliggøre procedurerne vedrørende godkendelse af nye moduler i eksisterende uddannelser, ligesom der er behov for at eksplicite hvordan institutionerne ansøger om udbud af en eksisterende uddannelse.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet sikrer at kriterierne for præakkrediteringer fremmer samarbejdet om udvikling af nye uddannelser, ved at stille krav om at relevante institutioner høres eller inddrages i udviklingsfasen.

- at Undervisningsministeriet sikrer at der i vurderingen af præakkrediteringer tages hensyn til at diplomuddannelsen er en fleksibel uddannelse med særlige kendetegn sammenlignet med ordinære uddannelser. Ministeriet bør desuden udarbejde hensigtsmæssige procedurer for godken-

delse af nye moduler og gøre procedurerne så smidige at modulerne hurtigt kan tilpasses arbejdsmarkedet.

7.2 Udbuddets tilrettelæggelse

Som det fremgår af ovenstående afsnit og de foregående kapitler, er der mange ting at tage i betragtning når udbuddet af diplomuddannelser skal tilrettelægges. Afvejning af de mange hensyn medfører at det kan være svært at imødekomme alle behov. Dette afsnit gennemgår en række af de faktorer som har indflydelse på udbuddets tilrettelæggelse.

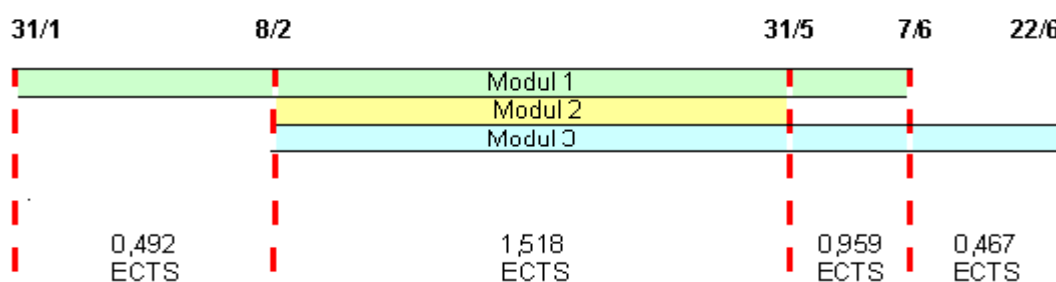
Heltids- eller deltidsstudium

Et væsentligt forhold er vægtningen mellem heltids- og deltidsstudier. Ifølge aftagerne er mulighederne for tildeling af SVU afgørende for valget af en diplomuddannelse til deres medarbejdere. SVU-reglerne øger derfor behovet for at udbyde moduler som muliggør et heltidsstudium.

Betingelsen for at få tildelt SVU er at uddannelsen gennemføres på heltid. Bedømmelsen af om en uddannelse gennemføres på heltid, foregår efter uddannelsens regler, og i forhold til diplomuddannelserne efter lov om åben uddannelse. Ifølge denne lov er der kun tale om et heltidsstudium hvis den studerende opnår 1,154 ECTS-point om ugen. Det betyder at et modul på 9 ECTS-point ikke må overskride 7,4 uger for at være et heltidsstudium. Samtidig skal eksamenen gennemføres inden for denne periode hvis den studerende ønsker SVU i hele perioden.

Hvis den studerende følger deltidsmoduler, udbetales SVU i de uger hvor der sammenlagt opnås 1,154 ECTS-point. Tankegangen illustreres i figur 4.

Figur 4: Regler for heltidsstudier i forbindelse med tildeling af SVU

Kilde: Illustration fra Statens Voksenuddannelsesstøttes hjemmeside: www.svu.dk

Overordnet set mener CVU'erne ikke at SVU-systemet – og definitionen af begrebet "deltid" i lov om åben uddannelse – passer til fleksible, modulariserede uddannelser som diplomuddannelserne. Kravet om 1,154 ECTS-point per uge er med til at begrænse systemets fleksibilitet. Fx bliver det svært for den studerende at følge fag på forskellige CVU'er da der mellem de enkelte CVU'er ofte opereres med forskellige tidspunkter for studiestart. Det bevirker en risiko for at den studerende bliver studieinaktiv og dermed ikke berettiget til SVU i enkelte uger hvis denne vælger at følge moduler på et andet CVU.

På den anden side foretrækker nogle studerende og aftagere at den studerende følger moduler på deltid da det ikke kræver at medarbejderen er på orlov. Derudover mener censorer, enkelte dimittender og en række af CVU'erne at modulerne af seks ugers varighed er meget komprimerede forløb hvilket gør det svært for den enkelte studerende at fordybe sig fagligt. Omvendt mener nogle dimittender og andre CVU'er at uddannelsesorlov og heltidsstudier er fremmede for niveauet idet det giver mere tid til faglig fordybelse og refleksion sammenlignet med et deltidstudium. Et intensivt forløb hvor de ansatte er væk fra arbejdsmarkedet, giver et større indblik i teorien end et ugentligt fremmøde over en længere periode. Samlet set er vægtningen mellem heltids- og deltidstudier derfor en væsentlig faktor i tilrettelæggelsen af udbuddet.

Brede moduler over for smalle moduler

Et andet hensyn er afvejningen af CVU'ernes forpligtelse til på den ene side at sikre regional variation i udbuddet og på den anden side at udbyde moduler som er økonomiske rentable. Brikkerne i puslespillet udgøres således af smalle moduler som henvender sig til en lille aftagergruppe med et specifikt behov (fx specialisering af sygeplejersker på kræftafdelinger), bredere moduler (fx udviklingsbaseret og forskningsorienteret praksis) og tværfaglige moduler.

Som nævnt indledningsvist er der forskellige behov blandt de to aftagergrupper, men det interessante er også at der er forskel på aftagernes behov og deltagernes ønsker. Således oplever flere aftagere at medarbejdernes ansøgninger om videreuddannelse i højere grad handler om generel faglig udvikling end om fagspecifik videreuddannelse. Netop det skisma udfordrer den økonomiske tænkning i tilrettelæggelsen af udbuddet. Hvis et CVU ønsker at udbyde smalle moduler, kræver det andre moduler der skal tiltrække flere studerende – såkaldte "cash cows". Et væsentligt krav til udbuddet bliver dermed at det både indeholder specifikke og generelle moduler. På den måde sikrer CVU'erne også at der altid udbydes relevante moduler til de studerende som ønsker at sammensætte flere moduler til et heltidsstudium.

Det giver dog særlige vanskeligheder for de små fag – og som flere CVU'er bemærker, gælder det særligt folkeskolens fag fordi de studerende ikke har samme interesse for dem som for de bredere pædagogiske fag. Det betyder at de små monofaglige grupper af studerende får vanskeligt ved at se sig selv i udbuddet af generelle og tværfaglige moduler. Ifølge deltagerne på semi-

naret er den politiske dagorden i høj grad styrende for hvilke temaer der er i fokus. Lige nu er det fx ledelse og specialundervisning. Derfor afhænger de små fags overlevelse af et tæt samarbejde mellem CVU'erne og aftagerne, eventuelt i form af særligt tilrettelagte forløb.

Der er dermed mange eksempler på at CVU'erne i højere grad bliver styret af rentabiliteten i udbuddet end af *hvad* der udbydes. I den sammenhæng er censorernes vurdering af det faglige niveau også relevant at inddrage her. Som nævnt i afsnit 5.1 mener de at udviklingen mod flere generelle og brede moduler frem for smalle er hæmmende for det faglige niveau. CVU'erne er i nogen grad opmærksomme på denne problemstilling idet de stiller spørgsmål om hvorvidt formålet med udbuddet er at *imødekomme* eller *skabe* behov. Dette spørgsmål er ikke mindst relevant fordi CVU'erne oplever at de studerende påvirkes af tidens trends på uddannelsesområdet, og at det derfor er nødvendigt at udfordre dem.

Inddragelse af aftagere

Aftagerne inddrages i tilrettelæggelsen af udbuddet i varierende grad gennem blandt andet faglige følgegrupper og CVU'ernes efter- og videreuddannelsesudvalg. Jo mere specifikt uddannelsesmodulet er, desto mere inddrager CVU'erne aftagerne.

Ifølge CVU'erne kan det tætte samarbejde med aftagerne være vanskeligt. Særligt problematisk er det når aftagerne ønsker stor indflydelse på det faglige niveau og på forhold som fx valget af undervisere, mødetidspunkter og det påkrævede antal deltagere på et hold. Derfor ser CVU'erne en fare ved at skulle imødekomme alle aftageres behov da det vil betyde at den kritiske stillingtagen til det faglige niveau sættes under pres. Det positive ved aftagernes inddragelse er derimod deres entusiasme for og ejerskab til udbuddet. Interviewene med de fagpolitiske organisationer viser at de ønsker at spille en mere aktiv rolle i sikringen af udbuddets relevans, fx i efter- og videreuddannelsesudvalgene.

CVU'erne opfatter de studerendes ønsker og tilbagemeldinger som den vigtigste kilde til planlægning af udbuddet. Det stiller aftagerorganisationerne sig kritiske over for. De mener at det trækker udbuddet i retning af det generelle og brede eftersom studerende og aftagere kan have forskellige behov. Dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* viser dog samtidig at 27 % af dimittenderne selv har betalt en stor del af deltagergebyret hvorfor de selvfølgelig vælger ud fra egne interesser – som ikke nødvendigvis er knyttet til specialfunktionen på den nuværende arbejdsplads.

Særligt tilrettelagte forløb

En anden måde at inddrage aftagerne på er via særligt tilrettelagte forløb. Som nævnt indledningsvist benytter særligt det pædagogiske område sig af modulforløb som er tilpasset en bestemt målgruppe, fx en kommune som ønsker at sætte fokus på specialpædagogik. På sund-

hedsområdet er de særligt tilrettelagte forløb ikke nær så almindelige idet et fælles modul for de ansatte ofte vil være for generelt i forhold til de mange specialiseringer i sundhedssektoren. Samtidig er det vanskeligt for afdelingerne at undvære flere medarbejdere på samme tid på grund af vanskeligheder med vikardækning. Aftagerne af dimittender fra SD ser dog fordelene i at benytte sig af særligt tilrettelagte forløb hvis de kan finde sted på tværs af fx flere sygehuse eller i et tværgående samarbejde.

CVU'erne ser positivt på udviklingen i retning af særligt tilrettelagte forløb. De mener at forløbene fremmer samspillet mellem teori og praksis idet undervisningen tager udgangspunkt i konkrete og organisationsnære problemstillinger. Derudover kan forløbet skræddersyes så det styrker den faglige progression. Ifølge CVU'erne kan udviklingen af særligt tilrettelagte forløb også medføre at aftagerne tænker kompetencegivende diplomuddannelsesmoduler ind i deres kompetenceudviklingsstrategier. På den måde flytter indsatserne sig fra kortsigtet kursustænkning til udviklingsarbejde med indbyggede kompetencegivende forløb. Dermed kan særligt tilrettelagte forløb være med til at øge gennemsigtigheden i det samlede efter- og videreuddannelsesudbud idet samspillet med andre efteruddannelsesstilbud øges. I forlængelse af det erkender flere af aftagerne at de benytter sig af særligt tilrettelagte forløb for at forhindre at deres medarbejdere bruger ressourcer på at finde rundt i et svært overskueligt udbud af diplomuddannelsesforløb.

Aftagerne fremhæver at de særligt tilrettelagte forløb er med til at skabe netværk mellem de ansatte. Når en gruppe opnår fælles viden, virker det fremmende for at læringsudbyttet omsættes i praksis. Særligt tilrettelagte forløb tvinger også aftagerne til at overveje hvad deres medarbejdere har brug for, og dermed gøre sig overvejelser om hvordan udbyttet skal anvendes i organisationen. Endelig peger aftagerne på at de sparer ressourcer ved at tilrettelægge modulet lokalt, og at modulet kan placeres så de mindsker behovet for fx vikardækning. Særligt tilrettelagte forløb minder derfor i nogen udstrækning om virksomhedsforlagte forløb på de grundlæggende voksenuddannelser. I forberedende voksenundervisning (FVU) er det fx lovfæstet at undervisningen kan forlægges til en virksomhed, og det er en almindelig anvendt tilrettelæggelsesform.

Brugen af særligt tilrettelagte forløb skaber dog også visse udfordringer. For at de særligt tilrettelagte modulforløb kan opnå tilskud, skal de udbydes under åben uddannelse. Det betyder i princippet at andre deltagere end medarbejderne i den givne organisation kan tilmelde sig kurset. Det sker dog meget sjældent i praksis. Flere CVU'er påpeger således at lovgrundlaget ikke tydeliggør hvor tæt CVU'erne må samarbejde med aftagerne – i modsætning til fx FVU-loven og den virksomhedsforlagte undervisning. Omvendt er lovgrundlaget en garant for fagligheden, eftersom aftagerne ikke kan blive for styrende.

Endelig mener flere CVU'er at de særligt tilrettelagte forløb – specielt hvis de finder sted på arbejdspladsen – kan blive for lukkede om organisationen. De studerende får ikke mulighed for at

være en del af et bredere læringsmiljø, herunder biblioteker og andre faciliteter. Flere studerende mener også at der er en risiko for at de mister helhed, sammenhæng og overblik i de særligt tilrettelagte forløb.

Vurdering

Dokumentationen peger på en række grundlæggende problemstillinger i forhold til tilrettelæggelsen af udbuddet. For det første lægger hensyntagen til kadencen i modulerne og økonomien i udbuddet en dæmper på muligheden for at imødekomme aftagernes reelle behov. Derudover tager CVU'erne i højere grad udgangspunkt i interne behov – behovene blandt undervisere og studerende – end i systematiske analyser af eksterne behov. Endelig fylder de særligt tilrettelagte forløb mere og mere. Det er med til at imødekomme aftagernes behov, men det giver også problemer for CVU'erne at de *stadig* skal anvende ressourcer til at udvikle og udbyde "hyldevarer" i diplomuddannelserne som alligevel ikke sælges. Sidstnævnte kan endvidere reducere gennemsigtheden i systemet.

Evalueringsgruppen er betænkelig ved den gråzone som opstår i tolkningen af åben uddannelse. Dokumentationen viser at der er mange fordele forbundet med de særligt tilrettelagte forløb. Blandt andet styrker de muligheden for at *skabe* et behov hos medarbejderne frem for blot at *imødekomme* det. Derfor er det også uhensigtsmæssigt at udbyderne skal bruge tid på at annoncere offentligt for modulforløb som i virkeligheden allerede er fuldt besat af en organisations medarbejdere. Omvendt er det vigtigt at diplomuddannelserne ikke løftes helt ud af det vidensmiljø som er så afgørende for kvaliteten af og niveauet på en diplomuddannelse. Der er derfor behov for at iværksætte en undersøgelse af muligheden for at skærpe samarbejdet med aftagerne uden at gå på kompromis med uddannelsernes niveau og kvalitet.

Derudover kan en sanering af udbuddet gøre tilrettelæggelsen mere overskuelig, ligesom færre moduler vil gøre modulerne mere rentable. Dette vil blive uddybet i afsnit 7.4.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet afklarer mulighederne for at udbyderne af diplomuddannelser kan tilbyde særligt tilrettelagte forløb – og dermed i højere grad benytte virksomhedsforlagt undervisning – under lov om åben uddannelse.
- at Undervisningsministeriet og SU-styrelsen foretager en undersøgelse af hvordan SVU kan ændres så det imødekommer et fleksibelt uddannelsessystem som diplomuddannelserne.

7.3 Samarbejde om og koordinering af udbuddet

CVU'ernes samarbejde om og koordinering af udbuddet er en væsentlig forudsætning for at der kan skabes gennemsigtighed i udbuddet. Det vil blive behandlet i de følgende afsnit.

Oprettelse af moduler

Den reelle fleksibilitet og valgfrihed afhænger af antallet af oprettede moduler. Både dimittender og aftagere påpeger at udbuddet i perioder ikke er tilstrækkeligt varieret fordi nogle moduler ikke oprettes på grund af manglende tilslutning. Det går særligt ud over de specialiserede udbud og de små fag.

I selvevalueringerne er CVU'erne blevet bedt om at angive antallet af personer der har søgt et af de pågældende moduler, og antallet af moduler der efterfølgende er blevet oprettet. Der er desværre en del usikkerhed forbundet med tallene i selvevalueringen, men tendensen viser at der særligt på det sundhedsfaglige område er flere der søger forgæves. I den forbindelse bør det understreges at tallene *ikke* siger noget om hvor mange der er blevet omdirigeret til andre moduler og derfor ikke har fået deres førsteprioritet opfyldt.

Det er vanskeligt for de studerende at overskue planlægningen af et samlet uddannelsesforløb når der er forskel på de formelle muligheder i studieordningerne og de reelle muligheder i udbuddet. Flere dimittender angiver at det har forlænget deres studieforløb betydeligt at de har været nødt til at vente med at følge et modul fordi det ikke blev oprettet. Ønsket er derfor at koordineringen mellem de enkelte CVU'er øges så der udbydes mindre, men oprettes flere moduler. På den måde vil der blive bedre overensstemmelse mellem det formelle og det reelle udbud.

Aftagerne er dog også opmærksomme på at det kan betyde at de studerende kan blive nødt til at rejse langt efter oprettede moduler når det lokale CVU ikke kan oprette et hold, og fravær på arbejdspladsen er en stor omkostning for organisationen. I den forbindelse er det interessant at dimittendundersøgelsen i *CVU'ernes diplomuddannelser* viser at 91 % af de adspurgte dimittender *ikke* har skiftet CVU undervejs i deres studier. Det tyder altså på at de studerende ikke betragter udbuddet fra de respektive CVU'er som et nationalt udbud, men er "tro" mod det CVU hvor de i udgangspunktet har valgt at tage deres uddannelse.

Samarbejde og koordinering på et marked

Som aftagerne bemærker, er koordinering og samarbejde afgørende for sammenhængen mellem det formelle og det reelle udbud og dermed for gennemsigtigheden i udbuddet. Samarbejde og koordinering er dog en udfordring i et uddannelsessystem præget af konkurrence.

Der er blandt CVU'erne, Undervisningsministeriet og aftagerorganisationerne enighed om at samarbejde både regionalt og nationalt er afgørende for kvaliteten af udbuddet. I Region Sjæl-

land og Region Nord samarbejder CVU'erne fx om at udarbejde en fælles folder der tjener som en oversigt over det samlede udbud på Sjælland. I den forbindelse har de et enkelt år forsøgt at koordinere uddannelsesretninger og moduler så de blev udbudt samme dag og inden for samme tidsrum på flere af CVU'erne. Det betyder at hvis et givent modul ikke oprettes på det ansøgte CVU, kan den studerende umiddelbart overføres til et andet CVU og stadig følge undervisningen på det oprindeligt planlagte tidspunkt.

National koordinering sker blandt andet i form af samarbejde mellem forretningsudvalget på SD og det pædagogiske fagudvalg på PD. Formålet med det nationale samarbejde er at sikre fælles kvalitetsforståelse, fælles profilering af diplomuddannelserne, genkendelighed, fælles meritpolitik mv. I CVU-Rektorkollegiets uddannelsesudvalg er der desuden vedtaget en procedure i 2006 til godkendelse af nye moduler på SD og på PD.

På trods af at CVU'erne samarbejder om at koordinere udbuddet, understreger samtlige selvevalueringer at konkurrence og økonomiske hensyn vanskeliggør dette. I den forbindelse mener de studerende at institutionsstrukturen lægger begrænsninger på sammenhængen i udbuddet eftersom den manglende koordinering umuliggør at de studerende kan følge undervisningen på flere forskellige CVU'er.

Samspil med andre efter- og videreuddannelsestilbud

Diplomuddannelserne udbydes i et komplekst udbud af efter- og videreuddannelsestilbud. Det drejer sig blandt andet om interne tilbud i kommuner, regioner og institutioner, kortere kurser fra CVU'erne, tilbud fra de faglige organisationer og specialuddannelserne i regi af Sundhedsstyrelsen. I forhold til sidstnævnte varetager nogle CVU'er den teoretiske del af specialuddannelserne som indtægtsdækket virksomhed, men specialuddannelserne er ikke kompetencegivende. Det kan forstyrre CVU'ernes profilering af diplomuddannelserne. Også de fagpolitiske organisationer savner en koordinering af arbejdet mellem Sundhedsstyrelsen og Undervisningsministeriet så der ikke bliver tale om to konkurrerende systemer idet det blot er med til at reducere gennemsigtigheden. I det hele taget er der behov for at tydeliggøre mulighederne for overgange mellem diplomuddannelserne og andre efter- og videreuddannelsestilbud.

Vurdering

Diplomuddannelsesområdet kan beskrives som et kontrolleret marked der hverken er et rigtigt marked eller reelt styret – og det skaber problemer. Derudover er der en modsætning i at national markedstænkning kan imødekomme aftagernes behov, mens loven i sig selv lægger op til regional tænkning. Dannelsen af de kommende professionshøjskoler kan i høj grad være med til at øge koordineringen og delingen af markedet eftersom der vil blive tale om større enheder, men det alene vil formentlig ikke løse problematikkerne om samarbejde og koordinering.

Der er derfor behov for at CVU'erne øger koordineringen af udbuddet ved at gennemføre forpligtende samarbejder mellem udbydere, fx i regi af CVU-Rektorkollegiet. Det bør være et krav at der udarbejdes en regional oversigt (jf. eksemplet fra Region Sjælland), ligesom udbydere opfordres til at koordinere selve tilrettelæggelsen af udbuddet.

Derudover vil det særligt på sundhedsområdet være givtigt at tænke specialuddannelserne i regi af Sundhedsstyrelsen sammen med diplomuddannelserne så man undgår at have to konkurrerende systemer da det blot reducerer gennemsigtigheden og øger omkostningerne.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbydere indgår i et forpligtende tværgående samarbejde om at koordinere udbuddet og udbuddets tilrettelæggelse.

- at Undervisningsministeriet i samarbejde med Sundhedsstyrelsen arbejder på at øge koordineringen af de sundhedsfaglige diplomuddannelser og specialuddannelserne, eventuelt med henblik på en sammenlægning af de to uddannelsesformer.

7.4 Er fleksibilitet og gennemsigtighed forenelige størrelser?

Fokusgruppeundersøgelsen viser at der er et udbredt kendskab til diplomuddannelserne blandt aftagere og medarbejdere. Diplomuddannelserne er således kendt for deres fleksibilitet, faglige opkvalificering og indblik i ny viden, kobling af teori og praksis og ikke mindst for at være kompetencegivende hvilket er et væsentligt aspekt for dimittenderne. Trods kendskabet til diplomuddannelsernes opbygning og indhold viser fokusgruppeundersøgelsen dog samtidig at både aftagere og særligt dimittender har svært ved at overskue de mange muligheder i systemet. Gennemsigtighed og overskuelighed i udbuddet er en væsentlig forudsætning for at skabe et velfungerende system som i høj grad er reguleret af markedsmekanismerne. Hvis ikke de studerende og aftagerne kan gennemskue mulighederne i systemet, kan deres valg ikke blive regulerende for udbuddet.

Fokusgruppeundersøgelsen viser at aftagerne har forskellige oplevelser af hvad der kendetegner gennemsigtighed i systemet. Aftagernes opfattelser af gennemsigtighed afhænger ikke af hvilket uddannelsesområde de kommer fra. Det var ellers forventet på grund af forskellen i antallet af uddannelser og moduler på de to områder. I stedet er det altafgørende hvor tæt samarbejdet er mellem aftagerne og CVU'et. Det er gennem kontakten med CVU'et at aftagerne får afklaret hvad der vil være det mest optimale forløb for deres medarbejdere, og hvordan de vælger mellem

de mange muligheder i diplomuddannelsessystemet. Særligt tilrettelagte forløb er et eksempel på en sådan dialog mellem aftagere og CVU'er.

Aftagernes opmærksomhed er i højere grad rettet mod om produktet modsvarer deres specifikke behov, end om der er tale om et genkendeligt produkt. Aftagerne er i det hele taget mere fokuserede på køb af uddannelse end ansættelse af medarbejdere med en diplomuddannelse. Det er med andre ord ikke af afgørende betydning for aftagerne om det er umiddelbart gennemskueligt hvad en dimittend fra en diplomuddannelse kan bidrage med. Aftagerne vurderer at fleksibiliteten er væsentligere end faste, genkendelige produkter idet de har tillid til at produktet er relevant.

Flere CVU'er mener at udbuddet kan blive mere overskueligt ved at øge størrelsen på modulerne så en uddannelse maksimalt består af fire moduler. Det vil også øge muligheden for at skabe rentable holdstørrelser. En anden løsning kunne være at operere med tre obligatoriske moduler – som det fx er tilfældet med diplomuddannelsen i ledelse – hvilket vil gøre det lettere for CVU'erne at opnå større holdstørrelser og dermed mere rentable hold. En anden måde at øge overblikket på kunne være at udarbejde "diplompakker" som henvender sig til særlige professioner, fx dagplejepædagoger. Andre CVU'er mener det er farligt at lave for forenklede fremstillinger som risikerer at reducere kompleksiteten i uhensigtsmæssig grad og dermed lægge begrænsninger for mulighederne for at imødekomme specialiserede behov.

Blandt CVU'erne er der enighed om behovet for en sanering af udbuddet. Diplomuddannelsessystemet er præget af en fortsat oprettelse af nye uddannelser frem for en skabelse af orden og klarhed i de eksisterende uddannelser. Udbuddet af diplomuddannelser er opstået som knopskydninger uden overordnet koordination, og markedsmekanismerne har ikke været stærke nok til at sanere markedet og skabe klarhed. Det er vanskeligt at fjerne moduler eller uddannelser da der dermed vil opstå en kamp mellem de forskellige faglige områder. Af redegørelsen fra Undervisningsministeriet fremgår det at manglende realisering gennem to på hinanden følgende år betyder bortfald af udbudsgodkendelsen. Alligevel savner CVU'erne en tydeligere procedure for redefinering og nedlæggelse af moduler.

At uddannelserne blev reguleret ud fra én fælles bekendtgørelse frem for separate bekendtgørelser som alligevel indeholder minimale forskelle, kunne ligeledes være med til at øge gennemsigtheden. Det manglende overblik over og den manglende ensartethed i diplomuddannelserne vanskeliggør styringen af uddannelserne i form af fx gennemførelse af fælles kvalitetsudvikling eller administration af eksamen (jf. kapitel 8).

Vejledning

Vejledning og information er væsentlige kilder til at reducere kompleksiteten, og de kan skabe overblik over udbuddet. De typisk anvendte vejledningsformer er en kombination af kataloger, annoncering, informationsmøder og information på hjemmesiden hvoraf sidstnævnte opfattes som den vigtigste informationskanal. Erfaringen er at jo mere målrettet informationsmøderne er, desto større bliver udbyttet.

Den personlige vejledning af potentielle ansøgere beskrives som yderst vigtig, men også ressourcetrækkende da diplomuddannelsernes kompleksitet ikke kan formidles fuldstændigt i papirform. Der er dermed også risiko for at den studerende aldrig får personlig vejledning fordi denne ikke har været i stand til at gennemskue mulighederne i systemet.

Flertallet af aftagerne synes at de har fået den nødvendige information om diplomuddannelserne, og mange af dem oplever at CVU'erne aktivt henvender sig til organisationerne. Imidlertid er det kun ganske få af de interviewede dimittender som har fået vejledning om uddannelsesmulighederne inden de startede på uddannelsen. Flere dimittender er faktisk ikke klar over at de kunne have fået vejledning i forbindelse med valg af uddannelse. I stedet for at benytte sig af vejledning har flere af dem brugt kolleger der tidligere har taget en diplomuddannelse, som sparringspartnere. Til gengæld peger de fleste dimittender på at de har fået nyttig vejledning i forbindelse med gennemførelsen af studiet, fx om eksamen og valg af moduler.

Der bruges allerede mange ressourcer på at vejlede om kompleksiteten i systemet. Derfor mener mange CVU'er også at det ikke er ressourcerne til vejledning som bør øges, men derimod gennemsigtigheden. I den forbindelse peger både studerende, aftagere og CVU'er på fordelene ved at have en national webportal hvor der er en oversigt over alle aktuelle udbud af moduler på diplomuddannelserne. På nuværende tidspunkt er de studerende henvist til informationen på de enkelte CVU'ers hjemmesider eller i deres kataloger. I dag er det dog muligt at søge generel information om diplomuddannelserne på Vidar. Vidar er Undervisningsministeriets database med informationer om alle offentlige uddannelser rettet mod voksne. Dimittendernes begrænsede kendskab til Vidar tyder dog på at hjemmesiden hverken er tilstrækkeligt informerende eller tilstrækkeligt markedsført.

Vurdering

Som afslutning på dette kapitel melder spørgsmålet sig om hvorvidt fleksibilitet og gennemsigtighed er forenelige størrelser, eller om fleksibiliteten bør begrænses af hensyn til en øget gennemsigtighed. Som tidligere nævnt er censorerne skeptiske over for den høje grad af modulisering eftersom den mindsker muligheden for at skabe faglig progression og trækker i retning af generelle og brede uddannelsesformer frem for faglig specialisering. Aftagerne og dimittenderne ser

omvendt fleksibiliteten som et middel til at indfri deres behov, men er samtidig kritiske over for kompleksiteten i systemet da det er meget ressourcetrækkende at gennemskue.

Flere CVU'er forholder sig også kritisk til kombinationen af markedsføring og modulisering af diplomuddannelserne. De mener at det er blevet vanskeligere for udbyderne at præge de studendes valg af uddannelsesretning. Valgfriheden kan betyde at de studerende alene foretager valg inden for områder de allerede er bekendt med, og derfor ikke bliver præsenteret for områder som kunne være relevante for deres professionspraksis. Det handler altså om hvorvidt CVU'erne skal imødekomme eller skabe behov.

Alle informantgrupper er således enige om at der er store omkostninger forbundet med uoverskueligheden i systemet, og at det er nødvendigt at gennemsigtigheden øges for at mulighederne i systemet kan udnyttes til fulde. Derfor er en sanering af udbuddet altafgørende for systemets evne til at imødekomme de mange behov. Udbuddet er et resultat af mange ukoordinerede knopskydninger og præget af overlap og mangel på tilslutning til mange af modulerne – enten fordi behovet ikke er der, eller fordi de studerende simpelthen ikke er bevidste om modulernes eksistens fordi det ofte er en leders eller kollegas anbefaling som bliver afgørende for valget frem for en samlet vurdering af udbuddet. Saneringen kunne bestå i en systematisk gennemgang af studieordningerne baseret på blandt andet optagelsestal. En sanering af udbuddet vil også være en forudsætning for at kunne akkreditere området eftersom det vil blive meningsløst at akkreditere moduler/uddannelser som reelt ikke har nogen tilslutning. Endelig er en sanering af udbuddet også en væsentlig forudsætning for at der kan blive plads til nye moduler og nye uddannelser som led i den løbende tilpasning af udbuddet.

Som tidligere nævnt vil det også være en fordel at reducere antallet af moduler i diplomuddannelserne, fx fra seks til fire. Reduktionen i antallet af moduler forudsætter at faget videnskabsteori integreres i de resterende moduler, hvilket ifølge evalueringsgruppen også medfører en række didaktiske fordele så som en bedre og mere direkte kobling mellem teori og praksis (se afsnit 5.2). En reduktion af antallet af moduler kan altså være med til at skabe overblik over systemet uden samtidig at reducere fleksibiliteten.

Et tredje væsentligt tiltag til at fremme gennemsigtigheden er at etablere en udbudsportal som samler alle udbud og beskrivelser af diplomuddannelserne og gør det nemt for aftagerne eller de studerende at danne sig et overblik over hvad der udbydes og hvornår. I det hele taget er der behov for at styrke den nationale synlighed af og vejledning om diplomuddannelserne. Som led i udmøntningen af globaliseringspuljen blev der 18. juni 2007 truffet aftale om at etablere en voksenvejledningsportal. Det fremgår dog ikke af aftalen om diplomuddannelserne skal være en del af denne portal. I det hele taget er det vigtigt at tænke diplomuddannelserne ind i de mange til-

tag på VEU-området som er affødt af globaliseringspuljen og trepartsforhandlingerne. Ellers er der risiko for at diplomuddannelserne bliver koblet fra det resterende VEU-system.

Det ville også lette vejledningsindsatsen hvis området blev reguleret af én fælles rammebekendtgørelse for diplomuddannelserne. Kravet om at den studerende skaber sin egen progression, stiller krav til vejledningen af de studerende. Det gælder særligt vejledningen i at sammensætte moduler og udarbejde uddannelsesplaner. Ifølge aftagere og censorer er det vigtigt at ansvaret for uddannelsesforløbets sammensætning ikke kun hviler på den studerende da denne ikke har det nødvendige overblik til at kunne sammensætte en hensigtsmæssig undervisningsplan.

Med disse tiltag vil det forhåbentlig blive lettere for studerende og aftagere at gennemskue mulighederne i systemet, og det vil blive lettere for udbyderne at oprette moduler – eftersom der vil være færre moduler og uddannelser at fordele de studerende på – og koordinere udbuddet. Med andre ord vil disse tiltag øge gennemsigtigheden og samtidig bevare fleksibiliteten i systemet.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet og udbyderne i fællesskab sanerer og reducerer udbuddet af moduler og diplomuddannelser.
- at Undervisningsministeriet iværksætter et udredningsarbejde med henblik på at lave en rammebekendtgørelse og i den forbindelse reducere antallet af moduler, fx fra seks til fire.
- at Undervisningsministeriet etablerer en tidssvarende og forbedret udbudsportal som indeholder oplysninger om alle udbud og alle diplomuddannelser, blandt andet oplysninger om hvor kommende studerende kan få individuel vejledning. Udbudsportalen bør tænkes sammen med de initiativer der har fået støtte fra globaliseringspuljen, og andre uddannelsesportaler.

8 Kvalitetsudvikling og tilsyn

Formålet med dette kapitel er at beskrive og vurdere den centrale indsats for at kvalitetssikre diplomuddannelserne og CVU'ernes interne kvalitetsudvikling. Sidstnævnte er vanskelig at behandle i et systemperspektiv, men kapitlet identificerer en række udfordringer der er fælles for CVU'ernes kvalitetsudvikling, og som er karakteristiske for kvalitetssikringen af efter- og videreuddannelse. Kapitel vil belyse følgende kriterier:

- Undervisningsministeriet kvalitetssikrer og fører tilsyn med diplomuddannelsessystemet.
- Eksamen og censorinstitution er med til at kvalitetssikre det faglige niveau.
- Uddannelsesinstitutionerne har iværksat en systematisk kvalitetsudvikling af uddannelserne som på langt sigt lever op til kravene i de europæiske standarder for kvalitetsudvikling.

8.1 Undervisningsministeriets rolle i kvalitetsudviklingen

Af redegørelsen fra Undervisningsministeriet fremgår det at kvalitetsudviklingen af diplomuddannelser sker ved at diplomuddannelserne er underlagt markedskræfterne hvor uddannelsernes kvalitet bevises gennem graden af efterspørgsel. På den anden side sikres kvaliteten via ministeriets generelle kvalitetskrav som fx kravet om forskningstilknytning og via censorindberetningerne og de årlige censorrapporter som censorformandskabet sender til orientering i ministeriet. Som tidligere beskrevet har Undervisningsministeriet fastslået at manglende oprettelse af en diplomuddannelse i to på hinanden følgende år betyder bortfald af udbudsretten, og det er også med til at kvalitetssikre uddannelserne.

CVU'ernes vurdering af Undervisningsministeriets rolle i kvalitetsudviklingen

CVU'erne er kritiske over for Undervisningsministeriets rolle i kvalitetsudviklingen og tilsynet. CVU'erne oplever at der indimellem praktiseres en ad hoc-sagsbehandling hvori de overordnede retningslinjer forsvinder. Behandlingen af diplomuddannelserne er spredt over flere kontorer, og det skaber ifølge CVU'erne særlige udfordringer. De savner koordinering af og konsistens i beslutningerne. I det hele taget oplever CVU'erne at diplomuddannelserne har forholdsvis lav prioritet i ministeriet.

CVU'erne fremhæver at en af Undervisningsministeriets væsentligste opgaver er rådgivning af institutionerne når der opstår tvivl om tolkningen af love og bekendtgørelser, og medvirken til at fremme samarbejdet blandt CVU'erne. I stedet føler CVU'erne at ministeriet har ladet CVU'erne håndtere alle de stridigheder og tage alle de beslutninger som det ikke selv vil beskæftige sig med. Ministeriet godkender udbudsretten til nye diplomuddannelser, mens de institutioner der får udbudsretten, skal tage alle de følgende beslutninger. Fx ville det være hensigtsmæssigt hvis ministeriet satte rammer for beskrivelsen af nye uddannelser, fx ved at stille krav om at institutionerne udarbejder beskrivelserne i overensstemmelse med kvalifikationsrammen.

Flere CVU'er udtrykker et ønske om at ministeriet spiller en mere aktiv rolle i formidlingen og synliggørelsen af tankesættet bag diplomuddannelsessystemet, fx at der er tale om fleksibel uddannelse. Ministeriet kunne også spille en mere markant rolle ved at følge uddannelsernes udvikling i form af nøgletal og effektundersøgelser. Det kunne være med til at dokumentere brugen og værdien af diplomuddannelserne. Det ville ifølge nogle af CVU'erne være hensigtsmæssigt hvis effektundersøgelserne blev gennemført fra centralt hold da udbuddet skal betragtes som nationalt eller regionalt og ikke lokalt.

Vurdering

Flere af de problematikker som er nævnt ovenfor i forhold til overskuelighed og sammenhæng i systemet, kan i vid udstrækning føres tilbage til en grundlæggende uklarhed om rammerne for systemet. Undervisningsministeriet bør tage et større ansvar for diplomuddannelserne ved at monitorere området, herunder indhente og offentliggøre økonomiske nøgletal, optag, antal dimitterende mv. Monitoreringen skal tage udgangspunkt i de eksisterende data der indsamles fra CVU'erne, men som bør samles og gøres tilgængelig for institutionerne i deres videre styring af diplomuddannelserne. Det er også nødvendigt at kende input ind i diplomuddannelserne for at kunne lave meningsfulde vurderinger af effekten af diplomuddannelserne. Endvidere bør de regler der regulerer diplomuddannelserne, tydeliggøres og ensrettes. Det er fx ikke hensigtsmæssigt at diplomuddannelserne reguleres ud fra forskellige bekendtgørelser (jf. afsnit 7.4).

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet løbende kortlægger og offentliggør økonomiske nøgletal for diplomuddannelserne og bidrager til at synliggøre diplomuddannelserne. Den nærmere udvælgelse af nøgletal mv. bør ske i samarbejde med CVU-Rektorkollegiet.

Det økonomiske grundlag

Indtægterne til finansiering af uddannelserne kommer dels fra taxameterstøtten, dels fra deltagerbetalingen. Det kan være en fordel for CVU'erne i de tæt befolkede områder da deres brugergrundlag er større. For CVU'erne i yderområderne kan det tværtimod være mere økonomisk svært at etablere uddannelserne da de ofte har færre deltagere per hold. Det gør det økonomisk svært for CVU'erne i yderområderne at leve op til forpligtelsen om at udbyde et regionalt varieret udbud af diplomuddannelser. Den regionale forpligtelse bør ifølge flere CVU'er også afspejles i taxameterberegningen. Man kunne anvende en model som den norske hvor bevillingerne består af dels taxameterindtægter, dels faste bevillinger. Forholdet mellem den del der bliver givet som taxameterstøtte, og den del der bliver givet som fast bevilling, er omvendt proportionale i et yderområde som Tromsø og Oslo. Det giver uddannelsesinstitutionerne i tyndt befolkede områder mulighed for at udbyde moduler/uddannelser til befolkningen der stemmer overens med mulighederne i de tættere befolkede områder.

CVU'erne vurderer at taxameterstyringen ikke er tilpasset diplomuddannelsessystemet. På grund af diplomuddannelsernes modulisering er der en række administrative udgifter, fx koordinering, vejledning, indskrivning, indkrævning af deltagergebyr og afholdelse af eksamen, som er større end på de ordinære uddannelser. Desuden er udgifterne til udvikling af studieordninger og nye moduler større end på andre uddannelser da aftagerne forventer fortsat revision og tilpasning. At den årlige tildeling af kvalitetsudviklingsmidler sker på baggrund af sidste års studenterårsværk er særligt problematisk for CVU'erne i yderområderne. Det stiller dem i en økonomisk dårligere position i forhold til udviklingen af nye moduler/uddannelser (jf. afsnit 7.2). Endvidere kan det diskuteres om dette fordelingsprincip er fremmede for kvalitetsudviklingen og udviklingen af diplomuddannelserne da det alene tager højde for aktivitetsomfanget på det enkelte CVU og ikke de ressourcer og kompetencer de har i forhold til udviklingen af nye moduler/uddannelser.

Vurdering

Der er behov for at udarbejde et taxametersystem der i højere grad understøtter fleksibiliteten som et grundvilkår i diplomuddannelsessystemet. Der er en række udgifter i forbindelse med blandt andet kontakt til aftagerne, udvikling og koordinering som er større end på de ordinære uddannelser, og dette bør afspejle sig i taxametersystemet.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet ændrer taxametersystemet og tildeler udbyderne et taxameter der tager højde for de særlige omkostninger der er forbundet med at udvikle og gennemføre diplomuddannelser.

8.2 Censorinstitutionen og eksamen

Ifølge Undervisningsministeriet spiller censorinstitutionen en vigtig rolle i kvalitetsudviklingen af diplomuddannelserne. Vurderingen af kvaliteten foregår ved hjælp af de enkelte censorers indberetninger til censorformandskabet. Disse indberetninger sendes endvidere til rektorerne. Hvis en censor konstaterer graverende fejl eller mangler i forbindelse med selve eksamensafviklingen, påtaler denne det dog først over for rektor.

Materialet fra de enkelte censorer sammenskrives hvert år i en censorrapport som sendes til censorformandskabet hvor den bliver vurderet, inden den samlede rapport sendes til orientering i Undervisningsministeriet. Hvis rapporten beskriver uhensigtsmæssigheder eller manglende kvalitet i en uddannelse, tager ministeriet kontakt til uddannelsesinstitutionen og beder dem redegøre for hvordan de vil rette op på dette.

Censorrapporterne vurderer blandt andet om den enkelte diplomuddannelse niveaumæssigt svarer til niveauet for en MVU. Fokusundersøgelsen viser at censorerne ikke mener at de spiller en rolle i kvalitetssikringen af diplomuddannelsernes faglige niveau. Grundlæggende vurderer censorerne at de ikke får bevilliget tilstrækkelig tid til at udarbejde censorrapporterne. Derfor bliver rapportererne ikke af en sådan kvalitet at de kan medvirke til at kvalificere diplomuddannelserne. Endvidere oplever de at deres anbefalinger i censorrapporterne ikke bliver fulgt. Endelig peger flere af censorerne på at deres individuelle, skriftlige rapporter om de enkelte diplomuddannelser ikke er tilstrækkelige til at sikre et ensartet fagligt niveau i diplomuddannelsessystemet. De foreslår derfor mere dialogbaserede metoder hvor censorerne mødes på tværs af uddannelsesområderne.

Ligesom Undervisningsministeriet mener CVU'erne at censorinstitutionen spiller en vigtig rolle i kvalitetsudviklingen af diplomuddannelserne. På baggrund af selvevalueringerne er det dog ikke muligt at vurdere i hvor høj grad censorrapporterne indgår i den interne kvalitetsudvikling på institutionerne.

Eksamen

Generelt er CVU'erne positive over for at afholde eksamen med ekstern censur, men der er heller ingen tvivl om at det skaber en række vanskeligheder grundet diplomuddannelsernes opbygning. CVU'erne oplever at eksamen fylder meget i tilrettelæggelsen af det enkelte modul. På grund af de mange og hyppige eksamener bliver den eksterne censur meget omkostningstung. Vurderingen er at institutionerne bruger cirka 30 % af indkomstgrundlaget på afholdelse af eksamen, mens det til sammenligning udgør 15-20 % på grunduddannelserne. En omfordeling af ressourcer forbruget kunne medvirke til at øge det faglige niveau. Derudover er de mange hyppige eksamener meget ressourcekrævende for de studerende som tager en diplomuddannelse på heltid.

Moduleringen medfører praktiske problemer i forhold til at sikre at mindst halvdelen af de studerendes eksamener afholdes med ekstern censur. Nogle PD-institutioner søger at opfylde dette krav ved at beslutte at kun det obligatoriske grundmodul censureres internt, mens andre har besluttet at alle moduler evalueres med ekstern censur. Det betyder øgede omkostninger til afholdelse af eksamen. På det sundhedsfaglige område har man lavet en landsdækkende aftale for at sikre at kravet om ekstern censur opfyldes. Aftalen indebærer at det obligatoriske grundmodul og afgangprojektet har ekstern bedømmelse. Derudover har valgmoduliet "Udviklings- og forskningsbaseret praksis" som findes i alle tre sundhedsfaglige diplomuddannelser, ekstern bedømmelse.

På trods af at CVU'erne grundlæggende er positive over for afholdelse af eksamen med ekstern censur, mener de samtidig at der er mange udfordringer forbundet hermed. Det gælder blandt andet at det er vanskeligt at skaffe beskikkede censorer til de små fag, at de individuelle prøver øger behovet for censorallokeringer, at der har været en mangel på egnede censorer i de forløbne år, at sagsbehandlingen både er langsommelig og dyr, og at censorlisterne ikke er opdaterede. I det hele taget har censorinstitutionen været kendetegnet ved en række praktiske og økonomiske problemer. Censorkorpset for SD og PD er på nuværende tidspunkt administreret af de forskellige CVU'er, og ifølge Undervisningsministeriet har det bevirket at systemet i dag fungerer mere hensigtsmæssigt.

Den væsentligste kritik omhandler dog censorernes forståelse af diplomuddannelsernes opbygning. Ifølge CVU'erne er det særligt problematisk på PDSI hvor censorinstitutionen har vanskeligt ved at forstå moduleringen og den faglige progression. Det kan afhjælpes ved at udarbejde kompetencebeskrivelser af uddannelserne (jf. afsnit 5.1) og uddanne censorerne til at vurdere fleksible uddannelser. Censorkorpsets tværfaglige sammensætning betyder også at der er forskellige opfattelser af viden, eksamensform og vurderingsgrundlag. Disse forskelligheder er ikke altid fremmende for kvalitetsudviklingen og det faglige niveau og kan få karakter af monofaglig protektionisme.

En anden problemstilling omhandler kravet om individuelle bedømmelser til alle eksamener. Flere CVU'er understreger at gruppeprocesser både er fagligt og pædagogisk vigtige – ikke mindst set i lyset af at den faglige progression hos den enkelte studerende sker via samspillet mellem teori og praksis. Praksis kommer særligt i spil når de studerende arbejder sammen i grupper. Det opleves derfor uhensigtsmæssigt og til tider søgt med et individuelt bedømmelsesgrundlag. Samlet set betyder kravet om ekstern censur og individuel eksamination at eksamensformerne bliver langt mere traditionelle og ikke-lærende end de kunne være blevet med gruppeeksamener og fælles fremlæggelser. Kravet om individuel eksamination er altså både en administrativ og pædagogisk belastning.

Vurdering

Dokumentationen peger på flere områder med behov for forbedringer. Blandt andet er det uhenigtsmæssigt at et fleksibelt uddannelsessystem bruger så mange ressourcer på eksamen set i forhold til udbyttet. Det kunne afhjælpes ved at udvikle et mere omkostningsbevidst censorallokeringsystem. Desuden er det væsentligt at uddannelserne udnytter værdien af den eksterne censur ved at inddrage censortilbagemeldingerne i kvalitetsudviklingsarbejdet, og at censorerne bliver bevidste om forskellen på ordinære og fleksible uddannelser. En tydelig rammebekendtgørelse og klart formulerede mål for læringsudbyttet som lægger sig op af kvalifikationsrammen (jf. anbefalingen i afsnit 5.1), vil give censorerne et bedre grundlag for at bedømme de studerende, og bedømmelsen vil i mindre grad blive relationel.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at Undervisningsministeriet i samarbejde med CVU-Rektorkollegiet arbejder på at reducere omkostningerne til eksamen. Arbejdet kan eventuelt ske i samarbejde med Eksamenskommissionen under ministeriet.
 - at udbydere systematisk inddrager censortilbagemeldingerne i kvalitetsarbejdet.
-

8.3 Intern kvalitetsudvikling af diplomuddannelserne

Det er vanskeligt at bedømme dybden og forankringen af CVU'ernes interne kvalitetsudvikling på baggrund af selvevalueringerne. Dertil kommer at den interne kvalitetsudvikling på mange måder ikke vedrører systemniveauet, men er et institutionelt anliggende. Det er dog muligt at komme med et meget generelt bud på en række problemstillinger som knytter sig til den interne kvalitetsudvikling af diplomuddannelserne.

Inddragelse af eksterne interessenter og måling af effekt

CVU'erne inddrager i høj grad interne interessenter – fx undervisere og studerende – i arbejdet med den interne kvalitetsudvikling, mens eksterne interessenter inddrages i langt mindre grad. Faglige netværk og aftagere betragtes som relevante interessenter, men det er meget forskelligt i hvilken grad eksterne interessenter inddrages på de forskellige CVU'er. Der er mange steder tale om uformel dialog. De fagpolitiske organisationer har i den forbindelse udtrykt ønske om at de udvalg og råd – fx efter- og videreuddannelsesråd – hvor eksterne interessenter er repræsenteret, inddrages mere systematisk og særligt i udviklingen af nye diplomuddannelser. I selvevalueringerne nævner CVU'erne dog selv behovet for at inddrage eksterne interessenter mere systematisk i

kvalitetsudviklingen. Det gælder særligt dimittenderne som CVU'erne betragter som en væsentlig ressource i kvalitetsudviklingsøjemed.

Inddragelse af eksterne interessenter spiller sammen med måling af effekten af diplomuddannelserne. Det mest almindelige mål for diplomuddannelsernes kvalitet er de studerendes tilfredshed. Som oftest står der dog en aftager bag den studerende som har interesse i at vide hvilke kompetencer den studerende opnår på en diplomuddannelse. Som nævnt i kapitel 4 finder aftagerne det vanskeligt at gennemskue hvilke kompetencer de studerende opnår på en diplomuddannelse, og hvordan aftagerne kan udnytte dimittendens potentiale. Dette forhold kan forbedres ved at der arbejdes mere med effektmåling. Effektmålingen ville være med til at anskueliggøre brugen og værdien af diplomuddannelserne og kvalificere markedsføringen.

Af selvevalueringerne fremgår det at mundtlig evaluering er den mest anvendte evalueringsform, mens skriftlige evalueringer i mindre grad benyttes. I betragtning af at CVU'erne i høj grad efterspørger kvantitativt materiale, ville det være fordelagtigt at gennemføre evalueringerne elektronisk. Desuden ville elektroniske evalueringsformer give CVU'erne mulighed for at indhente besvarelserne efter at de studerende er vendt tilbage til deres arbejdsplads. Dermed ville det være muligt at undersøge hvordan dimittenderne har omsat deres viden på arbejdspladsen. Evalueringen ville også give den studerende mulighed for efterfølgende se på uddannelsesforløbet i sin helhed – og det ville dermed blive en såkaldt reflekteret evaluering. De elektroniske evalueringsformer anvendes allerede af nogle CVU'er, men kan med fordel systematiseres og udbygges.

Vurdering

Samlet set er der behov for at CVU'erne anvender kvalitetsudviklingsmekanismer som understøtter diplomuddannelserne som fleksibel uddannelsesform, i form af fx elektroniske evalueringer. Ligeledes er der behov for at sikre at resultaterne af kvalitetsudviklingen bruges til at tilpasse udbuddet i overensstemmelse med aftagernes og brugernes behov. Som tidligere nævnt erkender flere CVU'er at udbuddet i højere grad er baseret på erfaringer end på systematisk analyse. Resultaterne af kvalitetsudviklingen kan her være med til at systematisere denne proces.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at udbyderne anvender metoder til kvalitetsudvikling der understøtter diplomuddannelsernes fleksible uddannelsesform, fx elektroniske evalueringsformer.
- at udbyderne sikrer at resultaterne af deres interne kvalitetsudvikling bruges til at tilpasse udbuddet efter brugernes og aftagernes behov.

Appendiks A

Oversigt over anbefalinger

Denne oversigt indeholder alle rapportens anbefalinger inddelt tematisk efter kapitler. Formålet er at give et overblik over anbefalingerne. Efter hver anbefaling er der en henvisning til det afsnit inde i rapporten der gør rede for baggrunden og formålet med anbefalingen.

Diplomuddannelsernes rolle i videreuddannelsessystemet (kapitel 4)

- 1 at udbyderne af diplomuddannelser, Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling samarbejder om i højere grad at afgrænse både det parallelle og det ordinære kompetencesystem og samspillet mellem de to systemer.
- 2 at udbyderne og Undervisningsministeriet skaber bedre sammenhæng i det parallelle kompetencesystem ved at sørge for at der er både vertikal og horisontal sammenhæng i de nye uddannelser der oprettes. Kravet om vertikal og horisontal sammenhæng bør desuden indgå som et kriterium i de kommende akkrediteringer af nye uddannelser.
- 3 at Undervisningsministeriet sætter en særskilt undersøgelse i gang af i hvilken udstrækning der er behov for at skabe sammenhæng mellem KVU/VVU og diplomuddannelser med særligt fokus på uddannelser rettet mod det offentlige arbejdsmarked.
- 4 at udbyderne, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab tydeliggør forskellen i niveau på en master- og en diplomuddannelse. Det bør ske ved at udarbejde beskrivelser af mål for læringsudbyttet på diplomuddannelserne i overensstemmelse med kvalifikationsrammen (jf. uddybende anbefalinger i henholdsvis kapitel 5 og kapitel 6).
- 5 at udbyderne, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet i fællesskab overvejer mulighederne for at godskrive fagligt overlappende moduler på forskellige uddannelsesniveauer.

- 6 at Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet sikrer at fagligt relevante diplomuddannelser anerkendes som adgangsgivende til masteruddannelserne. Desuden er det ønskeligt at en relevant diplomuddannelse i kombination med en relevant MVU-uddannelse giver adgang til relevante kandidatuddannelser.

Det faglige niveau (kapitel 5)

- 7 at Undervisningsministeriet og udbyderne formulerer mål for læringsudbyttet af diplomuddannelserne i bekendtgørelser og studieordninger. Målene bør omfatte både teori, praksis og udviklingsprojekter, og formuleringerne bør tage udgangspunkt i den reviderede udgave af den danske kvalifikationsramme (se afsnit 5.1).
- 8 at udbyderne i fællesskab udvikler valgfrie introduktionskurser for studerende som ønsker at opkvalificere deres studiemæssige kompetencer før optagelsen på en diplomuddannelse. Introduktionskurserne må ikke fungere som en adgangsbegrænsning (se afsnit 5.1).
- 9 at udbyderne fremmer brugen af undervisningsdifferentiering og individuel vejledning (se afsnit 5.1).
- 10 at udbyderne sikrer at faget videnskabsteori integreres i fagmodulerne, og at de i den forbindelse præcisere hvad faget videnskabsteori bør indeholde, herunder hvilke metoder man skal bruge til at analysere praksis (se afsnit 5.2).
- 11 at udbyderne sørger for at uddannelsesplanerne i højere grad bliver brugt i vejledningen som et redskab til at sikre de studerendes progression (se afsnit 5.2).

Diplomuddannelsernes tilrettelæggelse (kapitel 6)

- 12 at udbyderne indsamler og i stigende grad anvender erfaringer med e-læring i undervisnings- og vejledningssammenhænge (se afsnit 6.1).
- 13 at udbyderne tilbyder de studerende introduktionskurser i IKT efter behov og sikrer at der er undervisere med særlige kvalifikationer til at skabe et e-læringsmiljø (se afsnit 6.1).
- 14 at udbyderne sikrer at vægtningen mellem teori og praksis konkretiseres i målbeskrivelserne så integration af praksiserfaringerne kommer til at spille en større rolle (jf. anbefaling i afsnit 5.1) (se afsnit 6.2).
- 15 at Undervisningsministeriet iværksætter udviklingsprojekter og opsamler erfaringer om brugen af realkompetencevurderinger. På den baggrund bør ministeriet udforme retnings-

linjer for hvordan udbyderne af diplomuddannelser skal bruge og udarbejde realkompetencevurderinger (se afsnit 6.3).

Udbuddet af diplomuddannelser (kapitel 7)

- 16 at Undervisningsministeriet sikrer at kriterierne for præakkrediteringer fremmer samarbejdet om udvikling af nye uddannelser, ved at stille krav om at relevante institutioner høres eller inddrages i udviklingsfasen (se afsnit 7.1.).
- 17 at Undervisningsministeriet sikrer at der i vurderingen af præakkrediteringer tages hensyn til at diplomuddannelsen er en fleksibel uddannelse med særlige kendetegn sammenlignet med ordinære uddannelser. Ministeriet bør desuden udarbejde hensigtsmæssige procedurer for godkendelse af nye moduler og gøre procedureerne så smidige at modulerne hurtigt kan tilpasses arbejdsmarkedet (se afsnit 7.1).
- 18 at Undervisningsministeriet afklarer mulighederne for at udbyderne af diplomuddannelser kan tilbyde særligt tilrettelagte forløb – og dermed i højere grad benytte virksomhedsforlagt undervisning – under lov om åben uddannelse (se afsnit 7.2.).
- 19 at Undervisningsministeriet og SU-styrelsen foretager en undersøgelse af hvordan SVU kan ændres så det imødekommer et fleksibelt uddannelsessystem som diplomuddannelserne (se afsnit 7.2.).
- 20 at udbyderne indgår i et forpligtende tværgående samarbejde om at koordinere udbuddet og udbuddets tilrettelæggelse (se afsnit 7.3.).
- 21 at Undervisningsministeriet i samarbejde med Sundhedsstyrelsen arbejder på at øge koordineringen af de sundhedsfaglige diplomuddannelser og specialuddannelserne, eventuelt med henblik på en sammenlægning af de to uddannelsesformer (se afsnit 7.3.).
- 22 at Undervisningsministeriet og udbyderne i fællesskab sanerer og reducerer udbuddet af moduler og diplomuddannelser (se afsnit 7.4.).
- 23 at Undervisningsministeriet iværksætter et udredningsarbejde med henblik på at lave en rammebekendtgørelse og i den forbindelse reducere antallet af moduler, fx fra seks til fire (se afsnit 7.4.).
- 24 at Undervisningsministeriet etablerer en tidssvarende og forbedret udbudsportal som indeholder oplysninger om alle udbud og alle diplomuddannelser, blandt andet oplysninger om hvor kommende studerende kan få individuel vejledning. Udbudsportalen bør tænkes

sammen med de initiativer der har fået støtte fra globaliseringspuljen, og andre uddannelsesportaler (se afsnit 7.4.).

Kvalitetssikring og tilsyn (kapitel 8)

- 25 at Undervisningsministeriet løbende kortlægger og offentliggør økonomiske nøgletal for diplomuddannelserne og bidrager til at synliggøre diplomuddannelserne. Den nærmere udvælgelse af nøgletal mv. bør ske i samarbejde med CVU-Rektorkollegiet (se afsnit 8.1).
- 26 at Undervisningsministeriet ændrer taxametersystemet og tildeler udbyderne et taxameter der tager højde for de særlige omkostninger der er forbundet med at udvikle og gennemføre diplomuddannelser (se afsnit 8.1.).
- 27 at Undervisningsministeriet i samarbejde med CVU-Rektorkollegiet arbejder på at reducere omkostningerne til eksamen. Arbejdet kan eventuelt ske i samarbejde med Eksamenkommissionen under ministeriet (se afsnit 8.2.).
- 28 at udbyderne systematisk inddrager censortilbagemeldingerne i kvalitetsarbejdet (se afsnit 8.2.).
- 29 at udbyderne anvender metoder til kvalitetsudvikling der understøtter diplomuddannelsernes fleksible uddannelsesform, fx elektroniske evalueringsformer (se afsnit 8.3.).
- 30 at udbyderne sikrer at resultaterne af deres interne kvalitetsudvikling bruges til at tilpasse udbuddet efter brugernes og aftagernes behov (se afsnit 8.3.).

Appendiks B

Kommissorium

Evalueringen af diplomuddannelserne

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har med sin handlingsplan for 2006 besluttet at evaluere diplomuddannelserne. Dette kommissorium gør rede for evalueringens formål, organisering og metode.

Baggrund for evalueringen

Diplomuddannelserne er en del af videreuddannelsessystemet for voksne (VFV) fra 2000. VFV-loven udstikker en række krav til diplomuddannelserne. Først og fremmest skal en diplomuddannelse svare til et MVU-niveau og dermed befinde sig niveaumæssigt mellem videregående voksenuddannelse (VVU) og masteruddannelser. Desuden skal uddannelserne være erhvervsrettede. Endelig skal uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse tage hensyn til voksnes arbejds- og livsforing og deres muligheder for at kombinere uddannelsen med tilknytning til arbejdsmarkedet.

EVA afsluttede i foråret 2006 videnscenterprojektet *CVU'ernes diplomuddannelser*. Undersøgelsen fokuserede på deltageres vurdering af brugen af uddannelserne, undervisningens tilrettelæggelse og deres udbytte og tilfredshed med uddannelsen. Undersøgelsen viste blandt andet at mange deltagere følger enkelte moduler som led i en efteruddannelse frem for at tage en hel diplomuddannelse. Desuden var det en pointe at relativt få deltagere var blevet opfordret til at starte på en diplomuddannelse af deres arbejdsgiver. Dette kan skyldes at arbejdsgiverne ikke finder det relevant at medarbejderne tager en hel diplomuddannelse, eller at de har svært ved at overskue udbuddet af diplomuddannelserne. Det kan også indikere at diplomuddannelserne er for ressourcekrævende – eller helt andre faktorer. Motivationen for at sætte en evaluering af diplomuddannelserne i gang er blandt andet ønsket om at undersøge baggrunden for konklusionerne i *CVU'ernes diplomuddannelser*.

En anden begrundelse for evalueringen af diplomuddannelserne er at Trepartsudvalget, som består af repræsentanter fra regeringen og arbejdsmarkedets parter, i deres rapport *Livslang opkvalificering og uddannelse for alle på arbejdsmarkedet* anbefaler at indsatsen på voksen- og efteruddannelsesområdet styrkes. Trepartsudvalget konkluderer blandt andet at der mangler et rådgivnings- og vejledningssystem som kan gøre udbuddet overskueligt for både deltagerne og virksomhederne. Det peger også på at udbuddet af VVU og diplomuddannelser skal styrkes og i højere grad tilpasses arbejdsmarkedets behov for kompetenceudvikling. Uddannelserne bør desuden målrettes og udmøntes mere fleksibelt således at uddannelserne kan spille bedre sammen med og supplere den læring der finder sted på arbejdspladsen.

Formål

Formålet med evalueringen er først og fremmest at vurdere hvordan og i hvilken grad diplomuddannelserne opfylder de krav til diplomuddannelserne som er defineret i VFV-loven. Der er med andre ord tale om en systemevaluering der undersøger om rammerne for at udbyde diplomuddannelse er hensigtsmæssige, og om diplomuddannelserne som uddannelsestype møder arbejdsmarkedets behov for efter- og videreuddannelse for voksne.

Det betyder at evalueringen vil søge svar på følgende spørgsmål:

- Hvad gør udbyderne for at sikre at diplomuddannelserne gennemføres på et niveau der svarer til MVU-niveau?
- Hvad gør udbyderne for at sikre at der er progression i voksen- og efteruddannelsessystemet så diplomuddannelserne bygger oven på en KVU eller VVU og kvalificerer til masteruddannelse?
- Hvad gør udbyderne for at sikre at diplomuddannelserne rettes mod deltageres erhvervs-mæssige behov og inddrager deltageres erhvervs erfaringer?
- Hvordan tilrettelægges diplomuddannelserne så deltagerne har mulighed for at kombinere uddannelse med tilknytning til arbejdsmarkedet?

Dernæst skal evalueringen undersøge en række faktorer som forundersøgelsen har vist kan påvirke diplomuddannelsernes evne til at opfylde kravene i VFV-loven. Det drejer sig om opdelingen af diplomuddannelser i moduler og valg af moduler (modulisering), udbudssystemet og kvalitetsudvikling. Evalueringen vil således søge svar på følgende spørgsmål:

- Hvordan påvirker moduleringen mulighederne for at sikre dels progression i uddannelserne, dels uddannelsernes niveau i forhold til beskrivelserne i den danske kvalifikationsnøgle?
- Hvordan møder udbuddet af diplomuddannelser aftagerens behov, og er udbuddet gennem-sigtigt?
- Hvordan fører Undervisningsministeriet tilsyn med diplomuddannelserne, hvordan er vilkårene for eksamen, og hvordan er udbydernes interne kvalitetsudvikling?

Evalueringsområde

Ifølge Undervisningsministeriets opgørelse findes der 103 forskellige diplomuddannelser, og dermed har evalueringen et meget komplekst genstandsfelt. Da evalueringen er en systemevaluering, afgrænses fokus til diplomuddannelse som uddannelsesstype og diplomuddannelse som en del af systemet for voksnes videreuddannelse. Evalueringen beskæftiger sig derimod ikke med uddannelsesnære temaer som fx vurdering af indholdet af modulerne og det faglige niveau.

Forundersøgelsen til evalueringen viste at de forskellige fagområder inden for diplomuddannelserne er opbygget forskelligt, og at de henvender sig til meget forskellige modtagergrupper. Det betyder at de har forskellige vilkår for at drive diplomuddannelse, og dermed møder diplomuddannelserne forskellige udfordringer i forhold til at opfylde kravene i VFV-loven.

Evalueringen skal netop undersøge hvordan forskelle i fx modulisering, udbud og kvalitetsudvikling påvirker uddannelsernes evne til at opfylde kravene i VFV-loven. Derfor vil evalueringen fokusere på to uddannelsesområder, nemlig på de sundhedsfaglige diplomuddannelser og de pædagogiske diplomuddannelser inden for pædagogik, didaktik og social inklusion. Ved at fokusere på to uddannelsesområder frem for på et repræsentativt udsnit af alle uddannelser bliver det muligt at opnå en mere detaljeret viden om diplomuddannelserne som system. Bilag 1 gør nærmere rede for hvorfor de to uddannelsesområder er valgt.

Evalueringens organisering

EVA nedsætter en ekstern evalueringsgruppe der består af faglige eksperter på området. Evalueringsgruppen er ansvarlig for evalueringens vurderinger og anbefalinger.

Evalueringsgruppen, der er på fire-fem personer, dækker samlet set følgende kvalifikationer og kompetencer:

- erfaring med planlægning og udbud af efter- og videreuddannelse
- erfaring med institutioners/virksomheders efter- og videreuddannelse og kompetenceudvikling
- indsigt i tilsyn og kvalitetsudvikling af efter- og videreuddannelse
- viden om efter- og videreuddannelse i en nordisk sammenhæng
- forskningsbaseret viden om tilrettelæggelse af undervisning for voksne med særligt henblik på fleksibel undervisning.

I udvælgelsen lægges der vægt på at der er repræsentanter fra både det sundhedsfaglige og det pædagogiske område.

EVA's projektgruppe skal sikre at der i evalueringen anvendes hensigtsmæssige og pålidelige metoder i overensstemmelse med evalueringens formål. Den har desuden det praktiske ansvar for

evalueringen. Projektgruppen yder sekretariatsbistand til evalueringsgruppen og udarbejder en rapport om evalueringen.

Dokumentation og metode

Evalueringen vil være kriteriebaseret. Kriterierne tager udgangspunkt i VFV-loven, og de udtrykker de faglige forventninger til hvordan diplomuddannelserne bør opfylde kravene i VFV-loven. Bru- gen af kriterier skaber større åbenhed og gennemsigtighed i evalueringen fordi vurderingsgrund- laget dermed bliver eksplicit.

Evalueringen baserer sig på følgende dokumentationskilder:

- *Selvevaluering*: EVA udvælger 10 CVU'er (se nærmere om udvælgelse af institutioner i bilag 1) som udbyder sundhedsfaglige og pædagogiske diplomuddannelser. De skal udarbejde en kort selvevalueringsrapport som beskriver og analyserer hvordan og i hvilken grad diplomud- dannelserne opfylder kravene i VFV-loven, og hvordan de vurderer at blandt andet udbuddet, tilsyn/kvalitetsudvikling og modulisering har indflydelse herpå.
- *Seminar*: Evalueringsgruppen og projektgruppen fra EVA afholder et seminar for de selveva- luerende institutioner. Seminaret tager udgangspunkt i selvevalueringsrapporterne og sigter mod en fremadrettet drøftelse af erfaringer med og vurderinger af diplomuddannelserne. Seminaret udgør en selvstændig del af evalueringens dokumentationsmateriale og skal her- udover underbygge og perspektivere det øvrige dokumentationsmateriale.
- *Fokusgruppeundersøgelse*: Der gennemføres en fokusgruppeundersøgelse blandt tre infor- mantgrupper:
 - Aftagere fra henholdsvis sundhedsområdet og det pædagogiske område. Formålet er blandt andet at indhente aftagernes vurdering af gennemsigtigheden i udbuddet af diplomuddannelser, af niveauet og relevansen af diplomuddannelser i forhold til arbejdsmarkedets behov.
 - Censorkorpset for henholdsvis sundhedsområdet og det pædagogiske område. For- målet er blandt andet at indhente censorernes vurdering af niveauet af diplomud- dannelserne, modulisering og deres rolle i kvalitetsudviklingen af uddannelserne.
 - Dimittender fra sundhedsområdet og det pædagogiske område. Der inddrages både dimittender med en hel diplomuddannelse og med enkeltmoduler. Formålet er blandt andet at indhente dimittendernes vurdering af relevansen af diplomuddannel- serne og effekten i forhold til deres arbejde.
- *Redegørelse*: Undervisningsministeriet udarbejder en redegørelse der beskriver deres tilsyns- rolle samt fastlæggelsen af udbuddet og af rammerne for diplomuddannelserne.

Desuden vil evalueringen inddrage undersøgelsen blandt studenter eller dimittender som blev gennemført i forbindelse med videnscenterprojektet *CVU'ernes diplomuddannelser*.

Høring

Evalueringsrapporten sendes til høring på de institutioner der har deltaget i evalueringen, og til Undervisningsministeriet. Formålet med høringen er at give deltagerne mulighed for at rette faktuelle fejl og kommentere evalueringens forløb, metode og resultater. Efter høringen offentliggør EVA den endelige rapport med evalueringsgruppens vurderinger og anbefalinger.

Formidling

EVA udarbejder en rapport om projektet der offentliggøres trykt og elektronisk. Desuden vil vi sigte mod at afholde en fælles konference for de tre evalueringer på voksen- og efteruddannelsesområdet (GVU, AMU og diplomuddannelserne) som gennemføres i løbet af 2007.

Appendiks C

Evalueringsgruppens medlemmer

Mette Ringsted (formand for evalueringsgruppen) er rektor på Tårnby Gymnasium. Hun er uddannet cand.mag. i dansk, fransk og informationsvidenskab. Hun har senere taget en diplomuddannelse i offentlig forvaltning og ledelse fra Forvaltningshøjskolen og en masteruddannelse i konfliktmægling og mediation fra Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet. Hun har arbejdet som uddannelseschef i Dansk Arbejdsgiverforening og var i den forbindelse medlem af blandt andet Voksenuddannelsesrådet og Rådet for de Grundlæggende Erhvervsrettede Uddannelser. Endvidere har hun været chef for Center for Teknologistøttet Undervisning.

Knud Munksgaard er tidligere rektor og lic.pæd. fra Danmarks Lærerhøjskole. Han var rektor for Holbæk Seminarium i 19 år og rektor for CVU Sjælland i perioden 2001-05. I 2002-05 var han formand for CVU-Rektorkollegiet. Siden 2006 har han været medlem af Regionsrådet i Region Sjælland.

Marianne Fabrin er chef for uddannelsesafdelingen på Hvidovre Hospital. Uddannelsesafdelingen er en del af Udviklings- og Uddannelsesafdelingen. Marianne Fabrin er ansvarlig for efteruddannelse og personale- og organisationsudvikling. Hun er uddannet sygeplejerske og videreuddannet i pædagogik og ledelse.

Hans Jørgen Knudsen er chefkonsulent i Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL). Han er uddannet cand.psych. og har en MBA i Educational Management og en MA i Education. Han har flere års erfaring med professionel, strategisk og netværksbaseret kompetenceudvikling og særlig arbejdspladslæring med anvendelse af principper fra både Action Learning og E-learning. Han har undervist på diplomuddannelserne i flere år.

Carl Holmberg er videnskabelig leder på Nationalt Centrum for Flexibelt Lærende (CFL). CFL er et organ under det svenske undervisningsministerium som arbejder på at fremme og iværksætte

fleksibel uddannelse i Sverige. Han har tidligere været seniorrådgiver for andre institutioner under ministeriet. Carl Holmberg har også lang erfaring med de svenske højskoler. I en årrække var han chef for den største svenske forskningsinstitution inden for det voksenpædagogiske område. Hans egen forskning omhandler først og fremmest fjernundervisning. Han har et omfattende engagement i forskellige europæiske projekter og netværk som vedrører fleksibel læring og undervisningskvalitet.

Appendiks D

Oversigt over kriterier

Evalueringen er kriteriebaseret. Kriterierne tager udgangspunkt i VFV-loven, lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) mv., lov om Centre for Videregående Uddannelser (CVU-loven), den danske kvalifikationsnøgle og de europæiske standarder for kvalitetsudvikling. Kriterierne udtrykker forventninger til hvordan diplomuddannelserne opfylder kravene i lovgrundlaget. Der er med andre ord tale om en fortolkning af hvad der bør kendetegne diplomuddannelsessystemet. Kriterierne er udformet i samarbejde med evalueringsgruppen.

Tema 1: Det uddannelsesmæssige niveau

- 1) Diplomuddannelserne er en del af et voksen- og efteruddannelsessystem hvor diplomuddannelserne bygger oven på en KVVU eller VVU og kvalificerer til masteruddannelse.
- 2) Diplomuddannelserne sigter mod at dimittender skal kunne varetage højt kvalificeret funktioner i virksomheder og andre organisationer og have kompetencer til at gennemføre en masteruddannelse.
- 3) Det samlede system for diplomuddannelser muliggør at uddannelserne gennemføres på et niveau der svarer til en mellemlang videregående uddannelse.
- 4) Det samlede system for diplomuddannelser muliggør faglig progression i uddannelserne i form af sammensætning og prioritering af fag og fagelementer på uddannelsen.

Tema 2: Udbuddet af diplomuddannelser

- 5) Udbuddet af moduler og diplomuddannelser er sammensat så det er muligt at opfylde deltageres og aftageres behov.
- 6) Udbuddet af moduler og diplomuddannelser er gennemsigtigt og overskueligt for deltagerne og aftagerne.

Tema 3: Forskningstilknytning og undervisere

- 7) Diplomuddannelserne foregår i et studiemiljø med forskningstilknytning

- 8) Diplomuuddannelserne er organiseret så der sikres samspil mellem grund-, efter- og videreuddannelse.
- 9) Der er balance mellem underviserstabens teoretiske og professionsmæssige baggrund.

Tema 4: Diplomuuddannelsernes tilrettelæggelse

- 10) Diplomuuddannelsernes tilrettelæggelse sikrer deltageres mulighed for at kombinere uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet.
- 11) Diplomuuddannelserne tager hensyn til deltageres forudsætninger og inddrager deltageres erhvervs erfaring.
- 12) Diplomuuddannelserne bygger på integration af teori og praksis.

Tema 5: Kvalitetsudvikling og tilsyn

- 13) Undervisningsministeriet kvalitetssikrer og fører tilsyn med diplomuddannelsessystemet.
- 14) Uddannelsesinstitutionerne og Undervisningsministeriet sikrer at kommende diplomuddannelser er relevante og baseret på deltageres og aftagernes behov.
- 15) Eksamen og censorinstitution er med til at kvalitetssikre det faglige niveau.
- 16) Uddannelsesinstitutionerne har iværksat en systematisk kvalitetsudvikling af uddannelserne som på langt sigt lever op til kravene i de europæiske standarder for kvalitetsudvikling.

Rapporter fra EVA

Danmarks Evalueringsinstitut offentliggør løbende evalueringsrapporter, undersøgelser, foldere mv. om emner der ligger inden for instituttets arbejdsfelt: evaluering og kvalitetsudvikling af undervisning og uddannelse på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Instituttet gennemfører både projekter af egen drift og som indtægtsdækket virksomhed, dvs. hvor en rekvirent betaler EVA for at påtage sig opgaven.

Her finder du EVA's udgivelser

Alle EVA's udgivelser kan læses og downloades på instituttets hjemmeside, www.eva.dk. Trykte eksemplarer kan bestilles gennem din lokale boghandel eller ved at sende en e-mail til Nordisk Bog Center på adressen ekspedition@nbcas.dk med følgende oplysninger:

- Udgivelsens titel og ISBN
- Dit navn og adresse
- Evt. navnet på din institution og dens EAN.

Rapporter om rekvirerede projekter vil dog typisk ikke kunne købes i trykt form, men kun kunne hentes på EVA's hjemmeside.

Priser

En evalueringsrapport koster typisk 30 eller 40 kr. Hertil skal ved bestilling hos Nordisk Bog Center lægges et gebyr, mens bestillinger hos boghandleren er gebyrfri.

Aktuelle rapporter

EVA's seneste udgivelse på grundskoleområdet:

- *Undervisning af tosprogede elever*, oktober 2007, ISBN 978-87-7958-422-8

EVA's seneste udgivelse på ungdomsuddannelsesområdet:

- *Den naturvidenskabelige faggruppe og kvalitetsarbejde på hf*, juni 2007, ISBN 978-87-7958-397-9

EVA's seneste udgivelse på det videregående uddannelsesområde:

- *Sociologi og socialvidenskab*, juni 2007, ISBN 978-87-7958-366-5

EVA's seneste udgivelse på voksen- og efteruddannelsesområdet:

- *Grunduddannelse for voksne (GVU)*, oktober 2007, ISBN 978-87-7958-419-8

EVA's seneste tværgående udgivelser:

- *Vejledning om valg af uddannelse og erhverv*, februar 2007, ISBN 87-7958-360-1